

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
 תמצית ההשקפה: אתנח, סלוק (=סוף-פסוק) – להגביל; מונח – רבוי; מוקף פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממש, לא ממש; טפחא = טרפא – שני משמעות, רבוי ממש; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, תור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שזה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שזה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סדור שנתחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – הקש; השלישית: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ב – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרא – דרוש בפסוק שער, מוציג; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מוציג; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידם התחבירי כעוצרים ומחברים-משרתים, ולפי ההשערות

כמנהג האשכנזים דרגת עוצר קיסר אתנחתא. סלוק (=סוף-פסוק)	כמנהג הספרדים דרגת עוצר קיסר אתנח. סלוק (=סוף-פסוק)
דרגת העוצר מלך סגול. זקף-קטן. זקף-גדול. שלשלת טפחא	דרגת עוצר מלך סגולתא. זקף-קטן. זקף-גדול. שלשלת טרפא

1.1 שמות בשלח

שמות בשלח טז,ה: ה:

[ד] וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה הֲנִי מִמְטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן-הַשָּׁמַיִם וַיֵּצֵא הָעָם וַלְקֹטוּ דְבַר-יְוָם בְּיוֹמוֹ לִמְעַן אֲנִסְנוּ הַיְהוָה בְּתוֹרָתוֹ אִם-לֹא:
 [ה] וְהָיָה בַיּוֹם הַשְּׁשִׁי וְהִכִּינוּ אֶת אֲשֶׁר-יִבְיֵאוּ וְהָיָה מִשְׁנֵה עַל אֲשֶׁר-יִלְקֹטוּ יוֹם וַיּוֹם:

(קיסר - סלוק) וְהָיָה בַיּוֹם הַשְּׁשִׁי - פשטא מונח זקף-קטן וְהִכִּינוּ - טפחא אֶת אֲשֶׁר-יִבְיֵאוּ - מונח אתנח תבנית הטעמים בראש הפסוק (קיסר - סלוק) פשטא מונח זקף-קטן ותוכנו תיאור, ואחריו פעולה, מתאים ללימוד אלפניו ולאחריו. אלפניו - על לִמְעַן אֲנִסְנוּ הַיְהוָה בְּתוֹרָתוֹ - דרגא תביר מרכא טפחא, קבוצת פרטים שעל כל אחד חל הענין, או כולם מצטרפים לענין, ללמד שתורתו בשלב זה במדבר התבטאה בכ-פרש"י אם ישמרו מצוות התלויות בו (במין) שלא יותירו ממנו ולא יצאו בשבת ללקוט

(קיסר - אתנח) וְהָיָה מִשְׁנֵה - מונח זקף-קטן, עַל אֲשֶׁר-יִלְקֹטוּ יוֹם וַיּוֹם:

תבנית הטעמים באמצע הפסוק (קיסר - אתנח) מונח זקף-קטן ותוכנו תיאור, ואחריו פעולה, מתאים ללימוד אלפניו ולאחריו. אלפניו - על וְהִכִּינוּ אֶת אֲשֶׁר-יִבְיֵאוּ כפירוש שפת"ח (ג) - כלומר ולא משנה של כל השבוע דהיינו עשרה עומרים כמובן מן הכתוב. טט - יום יום היינו חמישה ימים עד יום הששי, סה"כ חמישה עומרים. בפשט יהיה מובנו שביום ששי הביאו חמישה עומרים כנגד חמישה עומרים מיום א עד יום ה. לכן הלימוד אלפניו, ללמד כי ביום ששי לקטו רק עומר כבימים א - ה בשבוע, הלימוד לאחריו על התוכן עַל אֲשֶׁר-יִלְקֹטוּ יוֹם וַיּוֹם הוא וכפרש"י על אֲשֶׁר-יִבְיֵאוּ לאחר שיביאו ימצאו משנה במדידה, ככל על הליקוט היומי.

שמות בשלח טז,ה:

וְהָיָה בַיּוֹם הַשְּׁשִׁי וְהִכִּינוּ אֶת אֲשֶׁר-יִבְיֵאוּ וְהָיָה מִשְׁנֵה עַל אֲשֶׁר-יִלְקֹטוּ יוֹם וַיּוֹם:

ספר חידושי הר"ם (תחת פרשת בשלח) עמ' נ"א, ר"ח ניסן תר"ב: "...עלה בלבי מחשבה שזיכני השי"ת לחוש בכל יום ויום דבר בפרשת המן ומילא הפרנסה שיזמין לי השי"ת תהי מהתורה הקדושה...וכן אמר הליל ברוך השם יום יום שבכל יום יש התחדשות, שנאמר חדשים לבקרים וכו' (רבה אמונתך) ולכל אדם כפי הצורך לו לעבודתו את השי"ת ליקוטי הרה"ק מרימינוב, חלק מנחם ציון-תודעה... הרה"ק מרימינוב עשרים ושתים שנה דרש-דרש מידי שבת בשבתו על פרשת המן, בבלי יומא ע"א, א...שאלו תלמידי את רשב"י מפני מה לא ירד להם מן פעם אחת בשנה...עמד ופסק מעותיו בכל יום והיה מקביל פני אביו כל יום...נמצא כולם מכוונים את לבם לאביהם שבשמים וגו'.

יום ו יום - מרכא פסק סלוק, רבוי בקשות, כל יום בקשה חדשה בשביל דבר אחד - פרנסה, דומה לו בק"ש ה' פסק אחד, רבוי גלויי מידות ה' והם כולם מאוחדים בה' אחד. אף שכאן הפסק גם משמש כהפרדה בין אותיות אהו"י אות ה"ה בשם הוי' ואות אל"ף באחד. מרכא פסק סלוק, חמישה מופעים בתורה בסילוק ועוד אחדים באתנח

שמות בשלח טז,ח:

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּתַת ה' לָכֶם בְּעֶרְב בְּשָׁר לֶאֱכֹל וְלָחֶם בַּבֶּקֶר לְשִׁבְעַ שְׁמַע ה' אֶת-תְּלַנְתִּיכֶם אֲשֶׁר-אַתֶּם מְלַיְנִים עֲלָיו וְנַחְנוּ מָה לֹא-עֲלִינוּ תְּלַנְתִּיכֶם פִּי עַל-ה':

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה - מונח רביע, לפחות ארבע לימודים בכתוב: שני שיעורים באכילת לחם, אחד לנטילת ידים, אחד לברכת המזון, המלצה לקביעת זמן סעודה, דרך ארץ לאכול בשר בערב, דרך ארץ שלא לאכול בשר לשובע, ברכת המזון מצוות עשה שלא הזמן גרמא ולכן גם נשים חייבות בה.

שמות בשלח טז,ח וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּתַת ה' לָכֶם בְּעֶרְב בְּשָׁר לֶאֱכֹל וְלָחֶם בַּבֶּקֶר לְשִׁבְעַ, תבנית הטעמים היא של כעין פרט

קדמאה, כעין כלל ופרט בתראה המפרט את הפרט קדמאה. בְּתַת ה' - מונח תלישא-קטנה, זהו פרט קדמאה הבא ללמד כעין שני תפקידי תלישא לענין שיעור אכילת לחם שיש ליטול ידיים עם ובלי ברכה ושיעור אכילת לחם להתחייב בברכת המזון הכתובים בפרט בתראה. קביעת זמן סעודה.

ספר הלכות גדולות סימן א - הלכות ברכות פרק שלישי עמוד מ

(ברכות כ ב) ברכת המזון פשיטא דמצות עשה שלא הזמן גרמא היא, ס"ד"א הואיל וכתוב (שמות טז, ח) ויאמר משה בתת ה' לכם בערב בשר ולחם ולחם בבקר לשבע תהוי כמצות עשה שהזמן גרמא, קמ"ל.

בבלי יומא ע"ב, .. מכאן למדה תורה דרך ארץ שלא יאכל אדם בשר אלא בלילה. והאמר אב"י: האי מאן דאית ליה סעודתא - לא לאכליה אלא ביממא ! - כעין יממא קא אמרינן. אמר רב אחא בר יעקב: בתחלה היו ישראל דומין כתרנגולים שמנקרין באשפה, עד שבא משה וקבע להם זמן סעודה.

כמו כן המלצה לשיעור אכילת בשר כפי' רש"י בְּשָׁר לֶאֱכֹל. ולא לשובע. למדה תורה דרך ארץ שאין אוכלים בשר לשובע. וגו'. ענין של שיעורים לברכת המזון. ילקוט שמעוני תורה פרשת עקב רמז תתנא אמר להם וכי לא אשא פנים לישראל שכתבתי להם ואכלת ושבעת וברכת והן מדקדקים על עצמן עד כזית ועד כביצה, ברכת המזון בכל לשון שנאמר ואכלת ושבעת וברכת בכל לשון שהוא מברך:

... לכתחילה ברכת המזון על אכילה לשובע ובני ישראל מקפידים על עצמם עד ביצה ועד כזית.

סיכום ע"פ משנה ברורה סימן קנח ז"י מדאורייתא אוכל פחות מביצה אינו נטמא ולא מטמא ידיים לכן גם על הנטילה לא גזרו. אבל כיון

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
תמצית ההשערות: אתנן, סליק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מוקף פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממש, לא ממש; טפאא = טרנא – שני
משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפאא – קב' שעשויה לגדול, תור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שזה לפרטיה; מרכא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה לא שזה לפרטיה; תביר מרכא טפאא – קבוצה שההלכה
הלה רק על חלק מפרטיה; מקף-רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק | – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3;
רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישית: (קדטא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדלא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בענין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא –
דרוש בפסוק שער, מתיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מתיצה; פא – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

שברכת המזון מברכין על כזית לכן לא חילקו רבנן וקבעו שגם נוטלים על כזית וממילא זה כולל כביצה. על אכילת פחות מכזית הט"ז
הב"ח הגר"א ועוד פסקו שאין צריך נטילה, ודעת אחרונים אחרים שיטול ולא יברך וע"כ נכון להחמיר. לכו"ע על כזית צריך נטילה. ומעט
פת למתק חריפות שתי"י י"א שא"צ ליטול אף אם יש בו כביצה וי"א שיטול וכן מחמת הספק שיטול ללא ברכה, בפחות מכזית א"צ ליטול.

שמות בשלח טז, יג: וַיְהִי בְעֶרְבַּי וַתַּעַל הַשָּׁלֹחַ וַחֲכַס אֶת-הַמַּחֲנֶה וּבִבְקַר הַיְתָדָה שִׁכְבַּת הַשָּׁלֹחַ סָבִיב לַמַּחֲנֶה:
וּבִבְקַר. - רביע, בבלי ברכות כז, א דורש מ- **שמות בשלח טז, כא: וַיִּלְקְטוּ אֹתוֹ בַּבֶּקֶר בַּבֶּקֶר אִישׁ כַּפֵּי אֹכְלוֹ וְתָם הִשְׁמֵשׁ וְנָמַס:**
ועל תמיד של שחר שקרב בארבע שעות. ... הנלמד מהקרא וחס השמש ונמס, איזו היא שעה שהשמש חס והצל צונן? הוי אומר
בארבע שעות (מעלות השחר או הנץ). ו דומה לו **שמות בשלח טז, יז: וּבִבְקַר וַיִּרְאֶתֶם אֶת-כְּבוֹד ה'**

שמות בשלח טז, יב:
שְׁמַעְתִּי אֶת-תְּלוּנֹתַי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
דִּבֶּר אֱלֹהִים לְאֹמֶר בֵּין הָעֶרְבִים תֹּאכְלוּ בָשָׂר וּבִבְקַר תִּשְׁבְּעוּ-לֶחֶם וַיִּדְעֹתֶם כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם:
הקדמה על הקרא (**שמות בשלח טז, זב**) **לִמְעַן יֵרְאוּ אֶת-הַלֶּחֶם אֲשֶׁר הֵאֱכַלְתִּי אֶתְכֶם בַּמִּדְבָּר בְּהוֹצִיאֵי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם:**
מפורש כי בני ישראל אכלו מצות שלוש יום, מבצק שהוציאו ממצרים או ממצות שהוציאו ממצרים, וטעמו בהן טעם המן וכאשר המצות
פסקו, נתנו דעתם שמא פסק מהם המזון המופלא שקיימם שלוש יום מפני שלא הודו לה' עליו. לכן התלוננו תלונה אחת על שלא היה
להם כלי להודות לה'. מהתעוררות דלתתא זאת ה' העניק להם ברכת המזון וזה קרה בט"ו אייר ערב ירידת המן בט"ז אייר, ט"ו אייר הוא
היום שבבילו שלפניו הוא פסח שני. וכאשר המן ירד וטעמו ממנו (**שמות בשלח טז, טו**) **וַיִּרְאוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ** - קדמא ואולא במלה אחת,
ענין של שוויון, אמרו שכבר טעמו טעם שזה למן במצות מצרים.

תורה שלמה (פ) בזהר ח"ג רעד: רמז לברכת המזון במן עצמו, שנא' ובבקר תשבעו לחם וידעתם כי אני ה' אלהיכם. (וראה מ"ש
במילואים ובהשמטות). וכן הוא ברבינו בחיי כאן: ובבקר וגו'
ש"ת ציץ אליעזר חלק כב סימן כט ודבר זה שמשוה תיקן להם ברכת הזן בשעה שירד המן לישראל מסמיך ליה **הרבינו בחיי עה"ת**
בפ' בשלח (טז, יב) עה"פ: שְׁמַעְתִּי אֶת-תְּלוּנֹתַי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דִּבֶּר אֱלֹהִים לְאֹמֶר בֵּין הָעֶרְבִים תֹּאכְלוּ בָשָׂר וּבִבְקַר תִּשְׁבְּעוּ-
לֶחֶם וַיִּדְעֹתֶם כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם:

וז"ל: **וּבִבְקַר תִּשְׁבְּעוּ-לֶחֶם וַיִּדְעֹתֶם כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם** שתברכו את שמי על המזון כענין שכתוב (**דברים ח**) ואכלת ושבעת
וברכת את ה' אלקיך. ומכאן אמרו רז"ל (**ברכות פ"ז ד' מ"ח ב**) משה תיקן להם לישראל ברכת הזן בשעה שירד להם המן, ומזה אמרו
ברכת המזון דאורייתא, אבל ברכת המוציא דרבנן מק"ו ומה כשהוא שבע מברך כשהוא רעב עכ"ל רבינו בחיי.
ונסיים בלשונו של הרמב"ם בסיוכום סדר ברכת המזון וז"ל: סדר ברכת המזון כך היא. ראשונה ברכת הזן, שנייה ברכת הארץ. שלישית
בונה ירושלים, רביעית הטוב והמטיב. ברכה ראשונה משה רבינו תקנה, שנייה תקנה יהושע, שלישית תיקן דוד ושלמה בנו, רביעית
חכמי משנה תקנוה (**רמב"ם פרק ב' מה' ברכות הלכה א**).
שְׁמַעְתִּי – רביע, בתפקיד של ארבע, **אֶת-תְּלוּנֹתַי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל** – זקא מונח סגול – הקב"ה בחסדו מנתב את – התלונות לכתוב בלשון
יחיד **תְּלוּנָה** להיות ברכה – היא ברכת המזון בת ארבע ברכות, אשר ע"י טעם **וַיִּדְעֹתֶם** – זקף-גדול, נלמד כי שלוש מהן נקראות
מדאורייתא ובתוכן החלוקה ברכת הזן תקנה משה והיא מהתורה, ושתי ברכות הארץ תקנה יהושע וברכת בונה ירושלים שתקנו דוד
ושלמה הן דברי נביאים. הברכה הרביעית – הטוב והמטיב חכמי המשנה תקנוה אפשר על בסיס רמז זה של **שְׁמַעְתִּי** – רביע, בתפקיד של
ארבע.

ועוד ע"פ מקורות שונים:
התורה"מ – כי רצון ה' היה לכלכלם רק במן שהיה מזון רוחני ומועיל להשגה וללמוד התורה ולא בבשר שהוא מזון גשמי וה' רצה
שיחיו חיי פרישות ואוכלם יהיה לשובע נפשם הרוחנית... ורק משה כששמע תלונתם ... **הוסיף שיתן להם גם בשר וה' מקים דבר**
עברו והבטיח עתה לתת להם גם בשר שהוסיף משה מדעתו.

אֶת-תְּלוּנֹתַי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל – זקא מונח סגול, מוסיף על תלונה אחת (כי כתוב בלשון יחיד) מענינה ונענה להם בתוספת מן ובתוספת שליו.
סוף מכלתא פרי' בשלח פס' יב שאלת לחם לפי שאי אפשר לבשר ודם בלא לחם ונתתיו לכם חזרתם שאלתם בשר ממלא מעים הרי
אני ונתנו לכם מפני מה אני נתנו לכם שלא תאמרו אין ספוק בידו לתנו לנו אלא הריני נתנה לכם ולבסוף אפרע מכם, **וַיִּדְעֹתֶם** - כי
אני ה' אלקיכם דיין אני להפרע מכם.
וַיִּדְעֹתֶם – זקף-גדול, שלוש ידיעות – חובה לזונם בלחם, היענות ה' לתאותם לבשר כדי שלא יתחלל שם ה', דין להפרע על שניסו את ה'.
תורה שלמה (סוף פ) בכת"י מדרש החפץ: בין הערבים תאכלו בשר ובבקר תשבעו לחם וידעתם כי אני ה' **הממציא יש מאין**, כך
המצאתי לכם לחם ובשר חוץ ממה שבטבע. **וַיִּדְעֹתֶם** – זקף-גדול, שתיים יש מאין, אחד מהטבע, שגם הוא יש מאין אבל מההרגל נראה
כטבע.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטול"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
 תמצית ההשקפה: אתחנן, סלוק – סוף-סוף (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונה – רבוי; מוקף פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממש, לא ממש; טפחא = טרףא – שני משמעות, רבוי ממש; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שזה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שזה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה הלה רק על חלק מפרטיה; מוקף – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; ססק' – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי סוף – הקש; השלישית: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שער, מוחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מוחיצה; פזר – דרוש מהפסוק ריעון לנושא אחר בהלכה;

שמות בשלח יג,ז: וַיְהִי בַשְּׁלַח פְּרַעֲהַ אֶת-הָעָם

וְלֹא-נָתַם אֱלֹהִים דֶּרֶךְ אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים כִּי קָרוֹב הוּא כִּי אָמַר אֱלֹהִים פֶּן-יִנָּחֵם הָעָם מִלַּחְמָה וְיָשׁוּבוּ מִצְרָיִם:
 וַיְהִי - רביע – אפשר כי בא ללמד על ארבעה תוספות מהענין על הענין הנרמזות בטעמי **בַּשְּׁלַח פְּרַעֲהַ אֶת-הָעָם** כעין פרעה נותן תוספת על העם, העם נותן תוספת על פרעה, והן ע"פ **אור החיים** ארבע סיבות ללשון צער.

טט - **אור החיים** - מונה סיבות ששליחת פרעה את העם גרמו **וְלֹא-נָתַם אֱלֹהִים דֶּרֶךְ אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים כִּי קָרוֹב הוּא**.
 (א) **וַיְהִי לְשׁוֹן צַעַר** ... ואמר (הכתוב) תדע סיבת הדבר לצד שלא הוציא ה' את ישראל אלא לרצונו של פרעה, כפה אותו עד שנתרצה כלומר בסיבת העם הוספת כפיה על פרעה עד שנדמה לפרעה ששלחם לרצונו ורשותו עדיין עליהם, ששלחם לעבוד את אלקיהם במדבר שלושה ימים ואחר ישובו למצרים.

(ב) **וַיְהִי לְשׁוֹן צַעַר** שפרעה כביכול מעצמו הוסיף עליהם (ששלח עמם) את הערב רב, נכרים שתפקידם א' לכופף את ישראל לשוב למצרים, ב' לסובב רעה לישראל בהחלשת אמונה בה', בעמידה בתלאות הדרך, ג' ה' צריך לגרום לתוספת עיכוב לצד שהערב רב אין לא חוזק בקדושה או קרוב הוא להרשיע בפירוש **בעל-הטורים** - את-העם (גי' 517 עם הכולל) - גם ערב רב (גי' 517 בדיקן)

(ג) **וַיְהִי לְשׁוֹן צַעַר** מוסיף צער לישראל, צער למצרים, איבוד לו ולאומתו.
 (ד) **וַיְהִי לְשׁוֹן צַעַר** על שעשה כביכול לוויה לישראל עליו ליטול שכר פסיעותיו וזה גרם שלכן הקב"ה הוסיף להם דרך רחוק

כִּי אָמַר אֱלֹהִים - כִּי - מוֹנָה לַגְּרָמִיָּה, אָמַר אֱלֹהִים - מוֹנָה רַבִּיעַ,

מכילתא (א) אמר הקב"ה אם אני מביא עכשיו את ישראל לארץ מיד מחזיקים אדם בשדהו ואדם בכרמו והן בטלים מן התורה אלא אקיפם במדבר (ארבעים שנה) שיהיו אוכלים מן ושותים מן הבאר והתורה נבללת בגופן וע"פ **התורה והמצוה** על **המכילתא** - (א) לא נשלם זמן הקץ של ארבע מאות שנה, (ב) לא נשלם זמן ודור רביעי יבואו הנה, (ג) לא נשלם עונן האמורי, (ד) לא נשלם התיקון כיון ששמעו הכנענים שבני ישראל יצאו ממצרים עמדו וקלקלו ארצם (כדי שבני ישראל לא יזכו באוצרותיהם כשיגיעו אליה. לכן על הכנענים לתקן בארץ כנען).

שמות בשלח יד,ז: וַחֲזַקְתִּי אֶת-לֵב-פְּרַעֲהַ וַרְדַּף אַחֲרֵיהֶם וְאֶפְכְּדָה בַּפְּרַעֲהַ וּבְכָל-חֵילוֹ וַיִּדְעוּ מִצְרַיִם כִּי-אֵין ה' וַיַּעֲשׂוּ-כֵן:

רש"י וַיַּעֲשׂוּ-כֵן -- להגיד שבחן של ישראל, ששמעו לקול משה ולא אמרו: היאך נתקרב אל רודפינו (כפי' **ראב"ע** **וַיַּעֲשׂוּ-כֵן** – לומר ששבו אחורנית). **אנו צריכין לברוח!** אלא אמרו: אין לנו אלא דברי בן עמרם (ראה מכיל' שם).

וַיַּעֲשׂוּ-כֵן – (אתחנן) **סלוק** וללא **טפחא** משמעו כפי' **רש"י** אין לנו אלא דברי בן עמרם ללא טפחא היינו ללא שום שני וכולל חזרה לאחור והתקרבות אל הרודפים.

שמות בשלח יד,ז: ז: [ו] וַיֹּאסֶר אֶת-רַכְבּוֹ וְאֶת-עֲמוֹ לִקְחַ עִמּוֹ:

[ז] **וַיִּקַּח שֵׁשׁ-מֵאוֹת רֶכֶב בַּחֹר וְכָל רֶכֶב מִצְרַיִם וְשָׁלֹשׁ עַל-כָּלוֹ:**

וַיִּקַּח שֵׁשׁ-מֵאוֹת רֶכֶב בַּחֹר - רביע מרכא פשטא זקף-קטן

- טט - אפשר ש- **וַיִּקַּח** -רביע הוא כ-**פרש"י** לקרא **ז,ז** **וְאֶת-עֲמוֹ לִקְחַ עִמּוֹ** משכם ב-(ארבעה) דברים: (א) לקינו (ב) ונטלו ממוננו (ג) ושלחנום (ד) בואו עמי ... דרך שאר מלכים ליטול ביזה בראש ... אני אשווה עמכם בחלק וגו'
 - טט - **שש-מאות** - מרכא, מאריך - מרחיב את משמעות התיאור **רֶכֶב בַּחֹר** כשם שהרכב היה מובחר כך בכל רכב היה שר צבא מובחר כפי' **רש"י** ל- **וְשָׁלֹשׁ עַל-כָּלוֹ**. שרי צבאות, כתרגומו. טט - ת"א וגברין ממנן על כלהון.
- וַיִּקַּח שֵׁשׁ-מֵאוֹת רֶכֶב בַּחֹר** - סופי תבות ח'ש'ת'ב'ר' ע"פ **זהר שמות בשלח**, שר של מצרים אסף שרי אומות וכוחות ס"א מכל האומות רכב אחד כנגד אלף מישראל, ובאו לשחת את ישראל ונשברו ומאז אין לאף שר מאומות העולם שליטה על ישראל.

שמות בשלח יד,ח: וַיַּחֲזֵק הו' אֶת-לֵב פְּרַעֲהַ מִלֶּדְ מִצְרַיִם וַיִּרְדֹּף אַחֲרָי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

וַיִּבְנֶן יִשְׂרָאֵל יִצְאִים בְּיַד רַמְהַ:

מִצְרַיִם וַיִּרְדֹּף - גי' 380 + 300 = 680 = פת"ר = פשק"ר

הפרש מתקע"ו = 576 - 680 = 104 = ק"ד

בשילוב בין האותיות של הגי' של המלים **מִצְרַיִם וַיִּרְדֹּף** ושל הפרש בין גימטריית המלים וגימטריית המלים "זקף-קטן זקף-גדול" מתקבלות המלים **פק"ד שק"ר** להטעות את פרעה.

שמות בשלח יד,י:

וַפְּרַעֲהַ הַקָּרִיב וַיִּשְׂאוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת-עֵינֵיהֶם וַהֲנִה מִצְרַיִם נֹסַע אַחֲרֵיהֶם וַיִּירָאוּ מְאֹד וַיִּצְעֲקוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶל-ה':

רש"י (י) וַפְּרַעֲהַ הַקָּרִיב - היה לו לכתוב 'קרבי', ומהו **הקריב**? הקריב עצמו, ונתאמץ לקדם לפנייהם (ראה מכיל' בשלח ויהי ב), כמו שהתנה עמהם (ראה פירושו לעיל,ו). **נֹסַע אַחֲרֵיהֶם** - בלב אחד כאיש אחד (ראה **מכיל' בשלח ויהי ב**). דבר אחר: **וַהֲנִה מִצְרַיִם נֹסַע אַחֲרֵיהֶם** - ראו שר של מצרים נוסע מן השמים לעזור את מצרים; **תנחומא (בשלח יג)**. **וַיִּצְעֲקוּ** - תפשו אומנות אבותם; באברהם הוא אומר: "אל המקום אשר עמד שם" (בר' ט, כז); ביצחק: "לשוש בשדה" (בר' כד, טג); ביעקב: "ויפגע במקום" (בר' כח, יא).

וַהֲנִה מִצְרַיִם נֹסַע אַחֲרֵיהֶם – מרכא מונה לגרמיה מונה רביע,

קריאה עם פסק: אפשר כי **וַהֲנִה** – מרכא, בתפקיד של חידוש על מישוה מרוחק, ויחד עם **מִצְרַיִם** - מונה לגרמיה בתפקיד של עומד לעצמו, מרמז ל- **ראו שר של מצרים נוסע מן השמים לעזור את מצרים**, והוא מנותק מהמצרים קריאה ללא פסק: **וַהֲנִה מִצְרַיִם נֹסַע אַחֲרֵיהֶם** - בלב אחד כאיש אחד

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
תמצית ההשקפה: אתחן, סלוק – סוף-ספוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל, מונח – רבוי; מוקף פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, מעט, לא ממש; טפחא = טרפא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שזה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שזה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; ספס' – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי ספוק – היקש; השלישית: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פזר – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

שמות בשלח יד,ג: ויאמר משה אל-העם אל-תיראו

התיצבו וראו את-ישעיהו ה' אשר-עשה לכם היום כי אשר ראיתם את-מצרים היום לא תספו לראתם עוד עד-עולם: אל-העם אל-תיראו – זרקא סגול, בתפקיד של תוספת מהענין על הענין אל-העם אל-תיראו.

א' אמר להם משה היום שרת עליכם רוח הקדש, שאין יציבה בכל מקום אלא רוח הקדש שנאמר ראיתי את ה' נצב על המזבח (עמוס א,ט) ועוד דוגמאות.

ב' ... התפלל משה באותה שעה והראה להם המקום תורמיות תורמיות כתות של מלאכי השרת עומדין לפניהם כענין שנאמר ... מלמ' ב' י' ויהפגל אלישע ויאמר ה' פקח-נא את-עיניו ויראה ויפקח ה' את-עיניו הנער וירא והנה החר מלא סוסים ורכב אש סביבת אלישע: וגו' המכילתא מביאה ראייה ל- ויאמר משה אל-העם אל-תיראו מגלוי נעלם רוחני בימי אלישע. התיצבו וראו הדומה ל- ויפקח ה' את-עיניו הנער וירא. טט – לענ"ד, ע"פ הדוגמא של המכילתא הזרקא מביאה כאן להסרת מגבלה, גלוי נעלם. התיצבו - רביע, ע"פ מכילתא, תרגום יוב"ע, תרגום ירושלמי אמר משה רבנו לארבע הכתות בעם (שרצו ליפול לים, לשוב למצרים, לעשות מלחמה, לצוות כנגדן) להפסיק ממעשיהם ולראות את ישועת ה' ראה הסבר דומה במדבר בלק כבלא ויגל ה' את-עיניו בלעם

שמות בשלח יד,ד: ה' ילקחם לכם ואתם תחרשון: פ

ואתם תחרשון – טפחא, סלוק

משה רבנו מורה לעם ואתם – טפחא (א) בתפקיד פותח טפח להתאפיין מ- תחרשון – סלוק, מגביל את הצעקה להיות תפילה חרישית שבלב, ענין תפלה או בקשה מרומז בס"ת ואתם תחרשון – נ"ם, כגון בפיוט הושענות מחזור ויטרי סימן תד למען אברהם שלם בכל מעשים. המנוסה בעשרה ניסים. כשר מלאכים נם יוקח נא מעט מים.

ואתם – טפחא (ב) בתפקיד התפשטות האפיון אלפניו ללמד על הכתוב לפניו, מתוך הבקשה ההחרישית לאפשר התבוננות עמוקה במעשה בורא כל עלמין ומנהיגם כרצונו ה' ילקחם לכם תבנית טעמי (בראשית א,א) בראשית ברא אל-הים

שמות בשלח יד,כא:

ויט משה את-ידו על-הים וינולך ה' את-הים בריות קדים עזה כל-הלילה וישם את-הים לחרבה ויבקעו היםים:

שמות רבה (שמור"ר) בשלח כא ו... מיד כיון שהרים משה ידו על הים נבקע שנאמר ויבקעו היםים. מהרז"ו על שמור"ר כא ו... ואחר ששם הים לחרבה אין עוד מקום לבקיעה על כן דורש ע"פ מידה ל"א (מוקדם והוא מאוחר בענין) ויט משה את-ידו על-הים ויבקעו היםים ואח"כ וינולך ה' את-הים בריות קדים עזה כל-הלילה וישם את-הים לחרבה כמו שכתוב לעיל שמות בשלח יד,טז ואתה הרים את-מטה ונטתה את-ידך על-הים ויבקעהו. והם שני כתובים המכחישים זה את זה והכריע ע"פ מידה ל"א שעיקר הבקיעה ע"י משה וזמא שכתוב ויולך לענין ששמהו לחרבה אחר שנבקע.

אור החיים על שמור"ר כא,ו... וע"כ מוכרח לומר שפירוש הכתוב הוא ויט משה וגו' וכבר הולך ה' וגו' (טט) לפני הטיית משה ידו דאם לא כן בלשון אור החיים אין היכר לקריעת ים סוף שהייתה ע"י משה) וישם את הים לחרבה (טט) ע"פ אור החיים - שהרוח הקפיאה הים כולו או חלקו התחתון) ולזה כשנטה ידו בקעו היםים, וכפי זה תכף לנטית ידו נבקע הים (החלק העליון).

ויט – קדמא, כעין מידה ל"א לרבי אלעזר בר רבי יוסי הגליל מוקדם והוא מאוחר בענין.

לפי המהרז"ו סדר האירועים היה א' ויט משה ב' ויבקעו היםים (היינו הכתוב מאוחר ארע תחילה) ג' ויולך ה' רוח קדים לפי אור החיים סדר האירועים היה א' ויולך ה' רוח קדים ב' ויט משה (היינו הכתוב מוקדם ארע מאוחר) ג' ויבקעו היםים

כמו-כן קדמא מרמז אל הכתוב לפניו שמות בשלח יד, טז ואתה הרים את-מטה ונטתה את-ידך על-הים ויבקעהו ויבאו בני-ישראל בתוך הים ביבשה:

ויט משה את-ידו על-הים – מונח זרקא מונח סגול, מוסף מענין ידו על הים הקב"ה נתן ימינו על ימינו של משה

שמות רבה (שמור"ר) בשלח כא ו... כיון ששמע משה כך הלך ואמר להקב"ה אין הים רוצה להקרע, מה עשה הקב"ה נתן ימינו על ימינו של משה שנאמר (ישעיה סג) מוליך לימין משה וגו', מיד ראה להקב"ה וברח שנאמר (תהלים קיד) הים ראה וינס מה ראה אלא שראה להקב"ה שנתן יד ימינו על משה ולא יכול לעכב אלא ברח מיד, וגו'

וינולך ה' את-הים בריות קדים עזה כל-הלילה וישם את-הים לחרבה

שמור"ר בשלח כא,ו... אמר לו הקב"ה לא קראת מתחלת התורה מה כתיב (בראשית א) ויאמר אלהים יקוו היםים אני הוא שהתניתי עמו, כך התניתי מתחלה שאני קורעו שנאמר וישב הים לפנות בוקר לאיתנו לתנאו שהתניתי עמו מתחלה, וינולך ה' את-הים – מונח מונח פסק תלישא-גדולה, אפשר כי כאן שלושה ענינים מעניני תלישא-גדולה כגון עקירה, שיעור חציצה מחיצה ועוד. ע"פ שמור"ר תלישא-גדולה ירמז על התנאי שהתנה הקב"ה עם הים ועם כל מי העולם בשעת הבריאה שבשעה שהקב"ה ירצה הים והמים יבקעו היינו ישנתה טבעם (יתלשו / יעקרו מטבעם) ואח"כ כאשר הקב"ה ירצה שוב ישנתה טבעם ותפסק בקיעתם.

ויבקעו היםים: שמור"ר בשלח כא,ו.... אינו אומר ויבקע הים אלא ויבקעו היםים: מלמד שכל היםים שהיו בכל המעיינות וכבורות ובכל מקום נבקעו שנאמר ויבקעו היםים, וכן בשעה שחזרו חזרו כל היםים שכה"א וישבו היםים, ויבקעו היםים: – טפחא סלוק, טפחא רבוי שכל היםים בכל מקום נבקעו.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
תמצית ההשקפה: אתחנן, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מונח פשוט – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממש, לא ממש; טפחא = טרפא – שני
משמעות, רבוי מפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, תור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שזה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שזה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה
הלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3;
רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישית: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ט – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא –
דרוש בפסוק שיער, מציצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שיער, מציצה; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידם התחבירי כעוצרים ומחברים-
משרתים, ולפי ההשערות

1.3 שמות בשלה יג,יז

שמות בשלה טז,א:

וַיִּסְעוּ מֵאֵילָם וַיָּבֹאוּ כָּל-עַדְתַּת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶל-מִדְבַּר-סִין אֲשֶׁר בֵּין-אֵילָם וּבֵין סִינָי
בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי לְצֵאתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם:

וַיִּסְעוּ מֵאֵילָם – פשטא זקף-קטן, ג"א קדמא זקף-קטן וכנראה טעות דפוס.

וַיָּבֹאוּ כָּל-עַדְתַּת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶל-מִדְבַּר-סִין – אולא-גרש מהפך פשטא זקף-קטן, אפשר כי אולא-גרש ירמזו על כי באופן מסוים חלקם
גרשו עצמם מלימוד התורה שנתנה להם במרה. אבל תבנית הטעמים אולא-גרש מהפך פשטא זקף-קטן יש לה תפקיד של יצא להקל ולא
להחמיר וזה כפי' **מכילתא דרשב"י** סוף פרשה א' – (מתיהס ל-טו,כז) **ויחננו שם על המים**. ומה תלמוד לומר ויחננו שם על המים מלמד
שהיו עוסקים בדברי תורה שנתנה להם במרה.

שמות בשלה טז,ב:

וַיִּלְכְּדוּ וַיִּלְאוּנוּ כָּל-עַדְתַּת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל עַל-מִשְׁחָה וְעַל-אֶהָרֶן בַּמִּדְבָּר:

וַיִּלְכְּדוּ כָּל-עַדְתַּת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל עַל-מִשְׁחָה וְעַל-אֶהָרֶן – אולא-גרש ... תביר, תבנית טעמים של כעין יצא להקל ולהחמיר.

לְהַקְלֵם כְּפִי' רש"י – לפי שכלה הלחם, וכפי' **התורה"מ** כי תלונתם הייתה בדין כי אזל הלחם,

התורה והמצוה – (טז,ז) – התלונה שלא הכין מזונם במדבר היתה צודקת ... דיהיב חיי יהיב מזוני... ואם מנע מזונם זה נגד כבודו
הגדול... ולכן שמע ה' תלונתם שהיתה בדין

לְהַחמִיר ע"פ **המכילתא** רבי יהושע אומר היה להם לישראל להמלך בגדול שבהם מה נאכל ואמרו דברי תרעומת וגו'

כָּל-עַדְתַּת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל עַל-מִשְׁחָה וְעַל-אֶהָרֶן :- דרגא תביר מרכא טפחא – קבוצת פרטים קשורים שעל כולם חל ענין המדבר **התו"מ**

(טז,ח) ... שכפרו בטובת ה' מוציאים מבית עבדים ובנפלאותיו, ואם שיחסו מעשים אלו למשה ואהרן מצד זה שחשבו שהוציאו אותם
מדעתם ולרעתם

שמות בשלה טז,ג:

וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִי-יִתֵּן מוֹתָנוּ בְּיַד-הו' פֶּאֶרְצֵן מִצְרָיִם בְּשִׁבְחֵנוּ עַל-סִיר הַבְּשֵׂר בְּאֶכְלֵנוּ לָחֶם לְשֹׁבַע
כִּי-הוֹצֵאתָם אֹתָנוּ אֶל-הַמִּדְבָּר הַזֶּה לְהַמִּית אֶת-כָּל-הַקְּהָל הַזֶּה בְּרָעָב: ס

מִי-יִתֵּן מוֹתָנוּ – קדמא מהפך – יקדים מותנו – מהפך – (א) וזה הפך מכוונתם לחיות; ההמתה דווקא ע"י **בְּיַד-הו'** – פשטא, בשעת הנסים
הגלויים, בשעת הגאולה, **מכילתא** בשלשת ימי אפלה של מצרים

ואולי הערב-רב השפיע לומר שהיה להם להיענש עם המענים, הקרבן הוא האשם בעניונו. צריך עיון מה מוסיף טעם קדמא על הכתוב
המפורש.

פֶּאֶרְצֵן מִצְרָיִם – מונח זקף-קטן, פשטא מונח זקף-קטן, פעמיים זקף-קטן בין שני קיסרים. האם הוא מציין
את התבנית של חיי עם ישראל בגלויות השונות כעין דבר החוזר וקורה – השתקעות בגלות של סיר בשר ולחם לשובע, שלמרות הגזרות
מתאושש ופרנסתו מצויה ואז יש כאלו שישמרו ישרון ויעטו ושוכחים שהגלות היא אמצעי ולא מטרה לעצמה.

שמות בשלה טז,ד – ה: [ד] וַיֹּאמֶר הו' אֶל-מֹשֶׁה הֲנִי מִמְטִיר לָכֶם לָחֶם מִן-הַשָּׁמַיִם

וַיֵּצֵא הָעָם וַיִּלְקְטוּ דָבָר-יוֹם בְּיוֹמוֹ לְמַעַן אֲנִסְנוּ הַיֵּלֶךְ בְּתוֹרַתִי אִם-לֹא:

[ה] וְהָיָה בְּיָוֵם הַשְּׁשִׁי וַחֲכִינוּ אֶת אֲשֶׁר-יָבִיאוּ וְהָיָה מִשְׁנֵה עַל אֲשֶׁר-יִלְקְטוּ יוֹם וָיוֹם:

(קיסר – סלוק) **וְהָיָה בְּיָוֵם הַשְּׁשִׁי** – פשטא מונח זקף-קטן **וַחֲכִינוּ** – טפחא **אֶת אֲשֶׁר-יָבִיאוּ** – מונח אתחנן

תבנית הטעמים בראש הפסוק (קיסר – סלוק) פשטא מונח זקף-קטן ותוכנו תיאור, ואחריו פעולה, מתאים ללימוד אלפניו ולאחריו.
אֶלְפִנּוּ – על **לְמַעַן אֲנִסְנוּ הַיֵּלֶךְ בְּתוֹרַתִי** – דרגא תביר מרכא טפחא, קבוצת פרטים שעל כל אחד חל הענין, או כולם מצטרפים לענין,
ללמד שתורתו בשלב זה במדבר התבטאה בכ-**פרש"י** אם ישמרו מצוות התלויות בו (במנ) שלא יותירו ממנו ולא יצאו בשבת ללקוט

(קיסר – אתנח) **וְהָיָה מִשְׁנֵה** – מונח זקף-קטן, **עַל אֲשֶׁר-יִלְקְטוּ יוֹם וָיוֹם**:

תבנית הטעמים באמצע הפסוק (קיסר – אתנח) מונח זקף-קטן ותוכנו תיאור, ואחריו פעולה, מתאים ללימוד אלפניו ולאחריו.

אֶלְפִנּוּ – על **וַחֲכִינוּ אֶת אֲשֶׁר-יָבִיאוּ כְּפִירוֹשׁ שְׁפַת"ח** (ג) – כלומר ולא משנה של כל השבוע דהיינו עשרה עומרים כמובן מן הכתוב.
טט – יום יום היינו חמישה ימים עד יום הששי, סה"כ חמישה עומרים. בפשט יהיה מובנו שביום ששי הביאו חמישה עומרים כנגד חמישה
עומרים מיום א' עד יום ה'. לכן הלימוד אלפניו, ללמד כי ביום ששי לקטו רק עומר כבימים א' – ה בשבוע,

הלימוד לאחריו על התוכן **עַל אֲשֶׁר-יִלְקְטוּ יוֹם וָיוֹם** הוא **וכפרש"י** על **אֲשֶׁר-יָבִיאוּ** לאחר שיביאו ימצאו משנה במדידה, כפל על
הליקוט היומי.

וְהָיָה מִשְׁנֵה רש"י – ליום ולמחרת

מִשְׁנֵה – על שהיו רגילים ללקוט יום יום של שאר ימות השבוע (ג) ואומר אני **אֲשֶׁר-יָבִיאוּ וְהָיָה מִשְׁנֵה** לאחר שיביאו ימצאו משנה
במדידה על אשר ילקטו וימדדו **יוֹם וָיוֹם**, וזהו **ו"לקטו לחם משנה"** (**שמות בשלה טז,ב**) בלקיטתו היה נמצא לחם משנה וגו'.

שְׁפַת"ח (ג) – כלומר ולא משנה של כל השבוע דהיינו עשרה עומרים כמובן מן הכתוב.

ראה בבלי ביצה ב,ב, בבלי ביצה כד,ב, כה,א עיקר עשוי לאכילה אז אפשר לטלטל

שמות בשלה טז,ה: ה: וְהָיָה בְּיָוֵם הַשְּׁשִׁי וַחֲכִינוּ אֶת אֲשֶׁר-יָבִיאוּ וְהָיָה מִשְׁנֵה עַל אֲשֶׁר-יִלְקְטוּ יוֹם וָיוֹם:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
הפניתי ההשערות: א.ת.ח. סלוק = סוף-סוף (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונה – רבוי; מוקף פשטא – מוציא ממשט; מראך = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממש, לא ממש; טפאא = טרפא – שני
משמעות, רבוי מתפטר; מראך טפאא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שיהיה לפרטיה; מראך תביר טפאא – קבוצה עם הלכה לא שיהיה לפרטיה; תביר מראך טפאא – קבוצה שההלכה
היא רק על חלק מהפרטי; מוקף – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; ססק – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זוקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשוטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3;
רביע – 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסקו – הקש; השלישית: (קדמא – סדר קדימות; אלא – גרש – גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואילא – מלמד) דרוש בפסוק כבענין חלק מ"ג מדות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תרסא –
דרוש בפסוק שער, מוציא; תלישא-גדולה – תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מוציא; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

רש"י והיה משנה - ליום ולמחרת. **משנה על אשר** היא רגילין ללקוט יום של שאר ימות השבוע. [אומר אני: **אשר יביאו והיה משנה** - לאחר שיביאו, ימצאו בו משנה במדידה על אשר ילקטו וימדו יום יום; וזהו "לקטו לחם משנה" (להלן, כב) - בלקיטתו היה נמצא לחם משנה; וזהו "על כן הוא נותן לכם ביום הששי לחם יומיים" (להלן, כט) - נותן לכם ברכה, 'פוישון' (בלעז), בבית, למלאות העומר פעמים, ללחם יומיים].

טט – יום – מראך פסק, יום סלוק – התבנית מאפיינת את "על אשר-ילקטו" היתור לרבות שלפניה, שבימים א-ה בין יום שהרבו בין יום החסירו הושוו במדידה לעומר לגולגולת. ביום הששי (לכבוד השבת) לא משנה מה הביאו, לאחר שהביאו מצאו עומר משנה לגולגולת (היינו שני עומר). הפסק מפריד בין לקיטת יום א-ה שבמדידה הושווה לעומר לגולגולת לבין לקיטת יום הששי שבמדידה הושווה לשני עומר לגולגולת.

ראב"ע מקוצר והיה ביום הששי. ופלא המן גדול מכל פלא, בעבור שעמד זה הפלא ארבעים שנה; כי רובי הפלאים הם לעתם. ועשרה ניסים יש בו: האחד – ירידתו, והשני – היותו סביב למחנה לבדו, והשלישי – העתקו עמהם ממסע אל מסע, והרביעי – שימם בחום השמש על הנשאר ולא ימס אשר לקטו (ראה להלן, כא), והחמישי – "לא העדיף המרבה והממעט לא החסיר" (להלן, יח), והששי – ומשנה ביום הששי (ראה להלן, כב), שביעי – ולא הבאיש לילה ויום (ראה להלן, כד), שמיני – ושני מטעמים יש לו, הוא התשיעי; כי כן הכתוב במקום אחד אומר "כטעם לשד השמן" (במ' יא, ח), וכתוב אחר אומר "כצפחית (בנוסחתי) כצפחית" בדבש" (להלן, לא). והנכון, שהוא כצפחית אם איננו מבושל; רק המבושל בפרור – "כטעם לשד השמן". והנס העשירי – שעמד לדורות ולא הבאיש (ראה להלן, לג-לד).

שמות בשלח טז,ה: והיה ביום הששי והכינו את אשר-יביאו והיה משנה על אשר-ילקטו יום יום:
ספר חידושי הר"ם (פרשת בשלח) עמ' נ"א, ר"ח ניסן תר"ב: "...עלה בלבי מחשבה שזיכני השי"ת לחוש בכל יום ויום דבר בפרשת המן ומילא הפרנסה שיזמין לי השי"ת תהי מהתורה הקדושה... וכן אמר הליל ברוך השם יום יום שבכל יום יש התחדשות, שנאמר חדשים לבקרים וכו' (רבה אמונתך) ולכל אדם כפי הצורך לו לעבודתו את השי"ת
ליקוטי הרה"ק מרימינוב, חלק מנחם ציון-תודעה... הרה"ק מרימינוב עשרים ושתים שנה דרש-דרש מידי שבת בשבתו על פרשת המן, בבלי יומא ע"א, א... שאלו תלמידיו את רשב"י מפני מה לא ירד להם מן פעם אחת בשנה... עמד ופסק מעותיו בכל יום והיה מקביל פני אביו כל יום... נמצא כולם מכוונים את לבם לאביהם שבשמים וגו'.

טט – ל-ראב"ע יום יום פסק יום – מדגיש בעבור שעמד זה הפלא ארבעים שנה בתמידות ב-עשרה ניסים יש בו: כל שבוע אותה קביעות, חמישה ימי ירידה ומדידת עומר אחד לגולגולת, יום הששי – ירידה ומדידת שני עומר לגולגולת.
וע"פ חידושי הר"ם בשלח בכל יום יש לחוש התחדשות במן וזה ההתחדשות בעבודת ה' והפועל היוצא בפרנסה.
ובפנים מאירות (או יפה עיניים ראה להלן) כתב ואין יום דומה ליום אבל המן עומד כל יום באותה התחדשות, אותו טעם, ועד היום עומד לדורות יום יום, לא מבאיש ומחכה להתגלות בגאולה בקרוב בימינו, אמן

יום יום – מראך פסק סלוק, רבוי בקשות, כל יום בקשה חדשה בשביל דבר אחד בעבודת ה' והפועל היוצא בפרנסה.
דומה לו בק"ש ה' פסק אחד, רבוי גלויי מידות ה' והם כולם מאוחדים בה' אחד. אף שבשמע הפסק גם משמש כהפרדה בין אותיות אהו"י אות ה"ה בשם הוי' ואת אל"ף באחד.

שמות בשלח טז,ו: ויאמר משה ואהרן אל-כל בני ישראל לָרֹב וַיִּדְעֻם כִּי ה' הוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם:
רמב"ן (ז-ו) **לָרֹב וַיִּדְעֻם כִּי ה' הוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם** - ולא אנחנו המוציאים אתכם משם, ודע כי יש במן ענין גדול, רמזוהו רבותינו, אמרו במסכת יומא (ע"ב), "לחם אבירים אכל איש" (תה' ע"ב, כה) - לחם שמלאכי השרת אוכלין; דברי רבי עקיבא. אמר לו רבי ישמעאל: טעית, וכי מלאכי השרת אוכלין לחם, והלא כבר נאמר "לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי" (דב' ט, ט)? ! אלא "לחם אבירים" - לחם שנבלע באבירים.
והענין הזה שאמר רבי עקיבא הוא, שקיום מלאכי השרת בזיו השכינה, וכן דרשו (שמ"ר לב, ד): "ואתה מחיה את כולם" (נחמ' ט, ו) - אתה מוֹחֵה לכולם; ועליו נאמר "ומתוק האור" (קה' י"א, ז), - ששיגו בו טוב טעם. והמן הוא מתולדות האור הזה העליון, שנתגשם ברצון ברוך יתברך, ונמצא שאנשי המן ומלאכי השרת נזונון מדבר אחד. (כעין שוויון במה נזונון) ראה (שמות בשלח טז,ו) **וַיִּרְאוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ** – קדמא ואזלא במלה אחת)

ורבי ישמעאל תפשו, מפני ששם קיומם בדבר המתגשם מתולדות האור, [שיקרא לחם]; כי הם קיומם באור העליון עצמו! ומפני זה היו מוצאים במן טעם כל מה שירצו, כי הנפש במחשבתה תרבה בעליונים ותמצא מנוח חיים ותפק רצון מלפניו (ע"פ משלי ח, לה). (ואילו ר"ע אמר שקיום מלאכי השרת בזיו השכינה, ולפי ההמשך אלו שתי מדרגות (א) קיום באור העליון עצמו זהו זיו השכינה (ב) קיום בדבר המתגשם מן זיו השכינה)

ואמרו במכילתא (מכיל' בשלח ויסע ד): "היום לא תמצאוהו" (להלן, כה) - רבי אלעזר חסמא אומר: היום אי אתם מוצאים אותו, אבל אתם מוצאין אותו לעולם הבא. וזה יסכול שני פירושים: שנאמר שיהיה בבני העולם הבא מי שלא תגיע מעלתם ליהנות תמיד מזיו השכינה, ויהיה קיומם בדבר המתגשם מן הזיו ההוא; כמעלת דור המדבר, שהשיגו לזיו השכינה בים, כמו שאמרו (מכיל' בשלח שירה ג): ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל הנביא, ומאותה שעה נתעלית נפשם להתקיים בתולדותיו, שהוא המן. ויותר נכון שנאמר, שרמז הכתוב לדברי רבי אלעזר חסמא במלת "היום", שבני העולם הבא יהיה קיומם ביסוד המן, שהוא הזיו העליון, כמו שאמרו (ברכות ז, א): אין בו לא אכילה ולא שתיה, אלא צדיקים יושבין ועטרותיהם בראשיהם והם נהנין מזיו השכינה - שבני העולם הבא יתקיימו בהנחתו מזיו השכינה, בהדבקות בו בעטרה שבראשם. והעטרה היא המדה הנקראת כן, שאמר בה הכתוב "יהיה ה' צבאות לעטרת בני" (יש' כח, ח), ובה נאמר "בעטרה שעטרה לו אמו" (שה"ש ג, יא) - רמזו על קיום בני העולם הבא, ורמזו על עיקר המן. ואמר הכתוב "ויצו שהקים ממעל ודלתי שמים פתח. וימטר עליהם מן לאכול ודגן שמים נתן למן. לחם אבירים אכל איש" (תה' ע"ב, כה), וכן אמר "ולחם שמים ישיבם" (תה' ק"מ) - שנראה מזה שהיה הדגן הזה בשמים, והורידו להם בפתחת דלתיו. והוא מה שפירשתי, שנתגשם האור, כי באור העליון יאמר הכתוב כלשון הזה: "נפתחו השמים ואראה מראות אלהים" (יש' א, א), או שכבר היה בשמים, כמאמרם (משנה אבות ה, ו), שנברא בין השמשות.

לָרֹב וַיִּדְעֻם - זקא-גדול זקא גדול, **תורה שלמה**: האר"י לימד כי ע"ב שנה קודם סיום האלף השישי תחיל הגאולה, וזה שנת התשכ"ח, חדשים אחדים אחרי מלחמת ששת הימים בה זכה עם ישראל לכל ארץ ישראל ולהר הבית מקום בית מקדשנו. אפשר כי זקא-גדול זקא-גדול בין שני קיסרים מרמז לגילוי נבואי נעלה הקשור למה שקדם למשכן, למשכן ולמקדש.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
תמצית ההשקפה: אתנח, סלוק = סוף-סוף (ניקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממשע, לא ממש; טפאא = טרפא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפאא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפאא – קבוצה שההלכה שלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; סס' – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסרף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – הקש; השלישית: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ף – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מדות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שער, מתיצת; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מתיצת; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

1.5 שמות בשלח יג,יז (התשע"ה)

שמות בשלח יג,כ: וַיִּסְעוּ מִסְפַּת וַיַּחֲנוּ בְּאֶתֶם בְּקֶצֶה הַמִּדְבָּר:

על הכתוב נדרש ב-פסיקתא דרב כהנא (מנדלבויים) פיסקא יב - בחדש השלישי [יד] זהו שאמ' הכת' דַּרְגֵינָה דַּרְגֵינָה גַעַם וְגַל-גַּתִּיבֹתֵינָה שְׁלֹם: (משל ג,ג) .. ביקש הקדוש ברוך הוא ליתן תורתו (ש- דַּרְגֵינָה דַּרְגֵינָה גַעַם) לישר' בשעה שיצאו ישר' ממצרים (אבל) והיו חלוקין אילו על אילו והיו אומ' וַתִּגַּה רֵאשׁ וַתִּשְׁבַּח מִצְרַיִם: (במ' שלח יד,ד). מה כת', וַיִּסְעוּ מִסְפַּת וַיַּחֲנוּ בְּאֶתֶם (שם' בשלח יג,כ), היו נוסעים במריבה וחונים במריבה,

אבל טעמי וַיִּסְעוּ מִסְפַּת – טפחא אתנח הם כתבנית הטעמים של (דב' ואת' ו,ד) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, היינו נסעו בקבלת עול מלכות שמים, והקב"ה שמה באמונתם בו ועוטפם בענני כבוד כנדרש ב-מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דויה פתיחתא ר' עקיבא אומר אין סוכות אלא ענני כבוד שנא' (ישעיה ד,ה) וַבִּקְרָא ה' עַל-כָּל-מְכוֹן הַר-צִיּוֹן וכתובי פי על-כָּל-כְּבוֹד חַפְּזָה: אין לי אלא לשעבר לעתיד לבא מנין ת"ל (ישעיה ד,ד) וַסִּבֵּה הַתְּהִיָּה לְצַל-יוֹמָם ואומר (ישעיה לה,ג) וּפְדוּנֵי ה' יִשְׁבּוּ וַבְּאֵי צִיּוֹן בְּרָגָה וְשִׁמְחַת עוֹלָם עַל-רֵאשִׁים.

וַיַּחֲנוּ בְּאֶתֶם – מונח זקף-קטן, שתי דרשות לכאורה על הפשט. (א) שם מקום, (ב) אותיות אמ"ת ע"פ זוהר ח"ב רמז לאבות שהחננו את אמ"ת ה' בעולם, ובזכותם ניצלו ישראל מן הדין.

אגרא דכלה שמות פרשת בשלח

וני"ל דהוא עפ"י האמור בוזהר [ח"ב מ"ז ע"א] וז"ל ההוא ליליא (היינו על הים) כנש קוב"ה לפמליא דיליה ודאין דינייהו (דנו דינם) לישראל, ואלמלא דאקדימו אבהן עלייהו דישאל לא אישתזיבו מן דינא, עכ"ל. רצ"ל האבות בזכותם היו הולכים לפניו יתקף בצאתם ממצרים, וכן הוא בזהר [ח"ב מ"ז ע"ב] בפסוק (שם' בשלח יג,כא) וְה' הִלֵּךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם בְּעַמּוּד עָנָן, דא אברהם וכו', וידוע דכל האבות נרמזין בתיבת אמ"ת ראש (אלפ"א בית"א א - אברהם) וסוף (ת - יעקב, תתן אמת ליעקב) ואמצע (ת- יצחק),

אגרא דכלה במדבר פרשת מטעי ... כאשר נוסעים גם מסכות היינו מדי הסיפוק, היינו שלא השתמש בהעוה"ז כל זמן היותו בכאן רק די הסיפוק וההכרח בלבד, אזי אחר כך נוסעים גם מדי הסיפוק, היינו אחר יציאתו מן העולם, אז ויחננו באת"ם היינו אותיות אמ"ת, היינו בעולם האמת בחותמו של הקדוש ברוך הוא שם חנייתו, ולא יצטרכו לגלגולים ועונשים, והנה חותמו של הקדוש ברוך הוא אמ"ת [שבת נה א] להיות אלו האותיות ראש תוך סוף באלפ"א בית"א, והנה אות המ' הוא באמצע, היינו אות המ"ם סתומה, והנה מ"ם סתומה משפטה בסוף התיבה, על כן נכתב בכאן את"ם, וז"ש למה נכתב את"ם ולא אמ"ת, וז"ש אשר בקצה המדבר, רצ"ל מ"ם כזו אשר משפטה בקצה הדבור.

וַיִּסְעוּ מִסְפַּת – טפחא אתנח הם כתבנית הטעמים של (דב' ואת' ו,ד) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, חיים ללא תאוות הם תנאי אחד לשלימות קבלת עול מלכות שמים, התנאי השני נדרש מהכתוב בקצה המדבר - בקצה – טפחא בתפקיד פותחת טפח להתאפיין מהכתוב אחריו ואפשר גם בתפקיד שנוי הקריאה של מלת המדבר לקריאה המדבר ואז טפחא בתפקיד התפשטות ענין המדבר לכתוב לפניו, ש-המדבר אמ"ת והחי ללא תאוות מביא ל-וַיַּחֲנוּ בְּאֶתֶם להנייה באותיות אמ"ת, לאחדות עם הבורא שחותמו אמ"ת ופורסם ע"י האבות.

כתב "דרשות התהלים" לרב אהרן זכאי הי"ו בשם "ראשית חכמה" שער הקדושה שמי שאינו פוגם בלשונו לדבר שקר, תפילה נשמעת. וכן תקנו בסיום תפילת שמונה עשרה (טט – מציע לומר שב-בקצה המדבר – מרמזו לסיום המדבר עם ה' בש"ע) לומר "אלהי נצור לשוני מרע ושפתותי (טט – או שפתי) מדבר מרמה", כדי להודיענו שתקובל תפילתנו ברצון צריך שנזוהר מלדבר שקר ומרמה. וזהו שאומר הכתוב: אימתי (תה' קמה'ית) קרוב ה' לְכָל-קְרָאיו ומקבל תפילתם? לְכָל אֲשֶׁר יִקְרְאוּ בְּאֵמֶת: – שנזוהרים במדת האמת וגו'. ודובר אמת לפני (שם' בשלח יג,כא) וְה' מביא לכדרש ב-אגרא דכלה והנה וְה' הוא ובית דינו יחודא שלים.

שמות בשלח יג,כא – כב:

[כא] וְה' הִלֵּךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם בְּעַמּוּד עָנָן וַלְנַחְתָּם הַיָּרֵךְ וְלַיְלָה בְּעַמּוּד אֵשׁ לְהַאִיר לָהֶם לְלַכֵּת יוֹמָם וְלַיְלָה:

[כב] לֹא-יָמִישׁ עַמּוּד הָעָנָן וְיֹמָם וְעַמּוּד הָאֵשׁ לַיְלָה לִפְנֵי הָעָם: פ

(ג,כא) לִפְנֵיהֶם יוֹמָם – קדמא ואולא ... (ג,כב) לֹא-יָמִישׁ עַמּוּד הָעָנָן - גרשיים מהפך פשטא, תבנית הטעמים הזאת המורכבת משתי תבניות הטעמים האלה מרמזת לדרוש בכעין קל וחומר עם כעין הגבלת דיו לבא מן הדין להיות כנידון. ללמד כי הנלמד (ג,כב) כבוד הרב מוגבל להיות לכל היותר כמו המלמד (ג,כא) כבוד ה'. אבל כאן הגבלה מותנית או זמנית, כאן הגבלת הכבוד לרב המותנית ברצון הרב.

וְה' הִלֵּךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם – קדמא ואולא תבנית טעמים בתפקיד המרמז למלמד והוא הקב"ה, המוחל על כבודו והולך לפני בני', ואולא – הולך אחריו הנלמד הוא הרב שתבנית הטעמים של (ג,כב) לֹא-יָמִישׁ עַמּוּד הָעָנָן - גרשיים מהפך פשטא מרמזת לדרוש כי הנלמד מוגבל בכעין "דיו". תורה תמימה הסביר דרשת ה-בבלי קידושין לבא, [כא] וְה' הִלֵּךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם - מכאן שהרב שמחל על כבודו כבודו מחול¹³ ב-הערה עו) ... דהכונה היא משום דענין כבוד רב היינו הך דמורא מפני הרב, ובמורא מצינו שהוקשו ערך הרב לערך הקב"ה כמ"ש (משנה מסכת אבות פ"ד,מ"ב) ומורא רבך כמורא שמים, וא"כ מדמצינו בהקב"ה שמוחל על כבודו כך הרב וגו'

משנה מסכת אבות פ"ד,מ"ב

רבי אלעזר בן שמוע אומר יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשלך וכבוד חביך כמורא רבך ומורא רבך כמורא שמים: בבלי קידושין לבא ... א"ר יצחק בר שילא א"ר מתנה אמר רב חסדא: האב שמחל על כבודו - כבודו מחול, הרב שמחל על כבודו - אין כבודו מחול; ורב יוסף אמר: אפי' הרב שמחל על כבודו - כבודו מחול, שנאמר: (ג,כא) וְה' הִלֵּךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם. אמר רבא: הכי השתא, התם הקדוש ב"ה עלמא דיליה הוא ותורה דיליה היא - מחיל ליה ליקריה, (לב,ב) תורה דיליה היא? הדר אמר רבא: אין, תורה דיליה היא, דכתיב: (תהלים א) ובתורתו יהגה יומם וליילה.

תורה תמימה שמות פרק יג (כא) וְה' הִלֵּךְ לִפְנֵיהֶם - מכאן שהרב שמחל על כבודו כבודו מחול¹³ [קדושין ל"ב א]:

תורה תמימה הערה עו) הדמיון בזה צריך קצת באור, כי למה לא נימא כזה גם במלך שכבודו מחול ונילף ג"כ מהקב"ה שהוא מלך המלכים, וצ"ל דהכונה היא משום דענין כבוד רב היינו הך דמורא מפני הרב, ובמורא מצינו שהוקשו ערך הרב לערך הקב"ה כמ"ש ומורא רבך כמורא שמים, וא"כ מדמצינו בהקב"ה שמוחל על כבודו כך הרב, משא"כ כבוד המלך הוא שתהיה אימתו מוטלת על הבריות ולא שייך בזה מחילה, כי טבע הענין דורש מוראו וכבודו, ודו"ק:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
 תמצית ההשקפה: א. תנ"ך – סוף-סוף (נקראים קוסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מושג פשוט – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממשע, לא ממש; טפאא = טרפא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפאא – קב' שעשויה לגדול, תור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שזה לפרטיה; מרכא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה לא שזה לפרטיה; תביר מרכא טפאא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מנח – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; ספא – סודר שנתחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי ספוק – הקש; השלישית – קדמא – סדר קדמות; אולא = גרש = גרש"ש – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שער, מחצית; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחצית; פזר – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

שמות בשלח יג, כא – כב:

[כא] וְהָיָה הַלֵּךְ לְפָנֵיהֶם יוֹמָם בְּעָמֹד עֵנָן לְנַחֲתָם הַדֶּרֶךְ וְלַיְלָה בְּעָמֹד אֲשֶׁר לְהֵאָיִר לָהֶם לְלַכֵּת יוֹמָם וְלַיְלָה:
[כב] לֹא-יָמִישׁ עַמּוּד הָעֵנָן יוֹמָם וְעַמּוּד הָאֵשׁ לַיְלָה לְפָנֵי הָעָם: פ

בבלי שבת כג,ב אמר רבא, פשיטא לי: נר ביתו ונר חנוכה - נר ביתו עדיף, משום שלום ביתו. נר ביתו וקידוש היום - נר ביתו עדיף, משום שלום ביתו. כעי רבא: נר חנוכה וקידוש היום מהו? קידוש היום עדיף - דתדיר, או דילמא: נר חנוכה עדיף, משום פרסומי ניסא? בתר דאבעיא הדר פשטה: נר חנוכה עדיף, משום פרסומי ניסא.

אמר רב הונא: הרגיל בנר - הויין ליה בניס תלמידי חכמים, הזהיר במזווה - זוכה לדירה נאה, הזהיר בציצית - זוכה לטלית נאה, הזהיר בקידוש היום - זוכה וממלא גרבי יין. רב הונא הוה רגיל דהוה חליף ותני אפתחא דרבי אבין נגרא, חזא דהוה רגיל בשרגי טובא, אמר: תרי גברי רברבי נפקי מהכא. נפקי מינייהו רב אידי בר אבין ורב חייה בר אבין. רב חסדא הוה רגיל דהוה חליף ותני אפתחא דבי נשא דרב שיזבי, חזא דהוה רגיל בשרגי טובא, אמר: גברא רבא נפק מהכא. נפק מינייהו רב שיזבי.
[כא] וְהָיָה - פזר, אפשר שנדרש מכאן (א) כרבא לפירסומי ניסא ע"י נר חנוכה (ב) רב הונא: הרגיל בנר - הויין ליה בניס תלמידי חכמים

דביתוהו דרב יוסף הוה מאחרא ומדלקת לה, אמר לה רב יוסף: תניא (שם בשלח יג,כב) **לֹא-יָמִישׁ עַמּוּד הָעֵנָן יוֹמָם וְעַמּוּד הָאֵשׁ לַיְלָה** מלמד שעמוד ענן משלים לעמוד האש, ועמוד האש משלים לעמוד הענן. סברה לאקדומה, אמר לה ההוא סבא: תנינא, ובלבד שלא יקדים ושלא יאחר. אמר רבא: דרחים רבנן - הווי ליה בנין רבנן, דמוקיר רבנן - הווי ליה חתנוותא רבנן, דדחיל מרבנן - הווי גופיה הוי צורבא מרבנן, ואי לאו בר הכי הווי - משתמען מיליה כצורבא מרבנן.

בפסוק נמצאים רמזים אחדים לקביעת זמנים ביום. **וְהָיָה** - פ' **רמב"ן** ה' ובית דינו. בית דין של מטה מקדש ראשי חדשים וכך קובע את הזמנים של הבריאה ועל פיו נוהג בית דין של מעלה וה' דן את העולם לפי זמנים אלו.

לְפָנֵיהֶם יוֹמָם בְּעָמֹד - ר"ת ל' י' ב' הם ראשי ר"ת של (**דברי הימים א יב,ג**) **וּמִבְּנֵי יִשְׂשָׁכָר יוֹדָעֵי בֵּינָהּ לְעֵתִים לְדַעַת מַה-יַּעֲשֶׂה יִשְׂרָאֵל** ופ' **רד"ק** רבותינו פירשו (יל"ש דה"א תרעט), שיודעים לעבר שנים ולקבוע חדשים, וזהו שאמר **לְדַעַת מַה-יַּעֲשֶׂה יִשְׂרָאֵל**, וזהו **יוֹדָעֵי בֵּינָהּ לְעֵתִים**, כלומר: לזמני העולם; שהיו יודעים לחשב בתקופות המזלות.

בְּעָמֹד עֵנָן - ג' $122 + 170 = 292$ עולה בזמ"ן נ"ץ חמ"ה
בְּעָמֹד אֵשׁ - ג' $122 + 301 = 423$ עולה שקיה"ח (ר"ת שקיעת החמה)
בְּעָמֹד אֵשׁ - ג' $122 + 301 = 423$ עולה ז"ה עלה"ש הב"א (עלה"ש ר"ת עלות השחר)
וְהָיָה - פ' **רמב"ן** ה' ובית דינו. ביום הדין הגדול לעתיד לבוא, יוציא ה' חמה מנרתיקה והיא תעשה דין ברשעים (כגון ישעיה ד,ה,ו), כגון בבלי ע"ג א). אפשר כי מכאן ומבבלי שבת כג,ב בדברי רב יוסף לדביתוהו בהדלקת נרות שבת, מרומז כי לפחות פסוק (**שמות בשלח יג,כא**) מרמז לזמנים שונים בארץ-ישראל, הילכתיים ותוכניים (אמיתיים השייכים לתבנית העולם).
 נקדים בציטוט קצר מהספר **זמנים בהלכה, הרב ח"פ בניש** הי"ו ע' 3: בא"ב בגלל פרקצית השמש (שבירת קרני האור באויר) השמש נראית זורחת ושוקעת כאשר השמש האמיתית נמצאת כמחצית מעלה ($31 / 60$) מתחת לאופק. במדע האסטרונומיה מיקומם ותנועתם של גרמי שמים נקבע לפי מרכז קוטרם ללא תלות בתנאים משתנים. בהלכה הנץ חמה מוגדר כזריחת שפתה העליונה של השמש והשקיעה מוגדרת כשקיעת שפתה העליונה כפי ראות עינינו.

לכן הנץ והשקיעה ההילכתית מוקדם או מאוחר מהנץ והשקיעה האמיתיים (הנקרא התוכני הנקבע ע"י חישוב לפי תנועתם) במעט יותר מ- $3 / 4$ מעלה (כ- $0.78 = 0.52$ מעלה לפרקציה ו- 0.26 מעלה לזריחת חצי גוף). לדעת בעל הלבושים, הגר"א והגרש"ז (כנראה בעל התניא) מחשבים את חלוקת השעות לפי הנץ והשקיעה התוכניים. בע"כט - ל מצוינים אורכי זמן אור בא"י בימי תקופה שונים ומהם עולה כי בתקופת ניסן ותשרי אורך זמן האור ההילכתי ארוך מהאור התוכני בכ-7 דקות ולכן הנץ התכני מגיע אחרי הנץ ההילכתי בכ-3.5 דקות (כ-210 שניות) (בע"א אחר נאמר 3.7 דקות) והשקיעה ההילכתית מגיעה אחרי השקיעה התכנית בכ-3.5 דקות. בימי תקופת תמוז וטבת הנץ התוכני מאחר בכ-4.5 דקות (כ-270 שניות) והשקיעה ההילכתית מגיעה אחרי השקיעה ההילכתית בכ-4.5 דקות.

[כא] ... הַלֵּךְ - תרסא, אפשר מרמז להפרש הזמן בין הנץ והשקיעה ההילכתיים והאמיתיים בתקופות ניסן ותשרי בארץ-ישראל. שעה ההילכתית היא בת 1080 חלקים. ב- (**ברי וישלח לגיח**) **וַיָּבֹא יַעֲקֹב שָׁלֹם** מצאנו כי ב- 19 חלקי שעה עגול השמש עובר מחצית קוטרו כפי שנראה לעינינו (כ- 0.26 מעלה). ב- 38 חלקי שעה עגול השמש עובר מלוא קוטרו כפי שנראה לעינינו (כ- 0.52 מעלה). סה"כ $19 + 38 = 57$ חלקים ג' של מספר החלקים של תנועת השמש המחושבת, קרוב למספר **הַלֵּךְ** - ג' 55 או למשל ג' של המלה והכולל והאותיות (59). אם נקח את המילה "הולך" ואותיות וכולל עולה ג' 65, זה יהיה כעין מספר החלקים של תנועת השמש המדומה בשעת שקיעה או נץ כי בגלל שבירת קרני האור השקיעה או הנץ הנראים מתארכים. חלק שעה הילכתית בתקופת ניסן ותשרי אורכו בשעונו 3.3333 שניות. $3.3333 * 55 = 183.3333$ שניות = $3.05 = 3.3333 * 65 = 216.66645 = 3.61111$ דקות. ידוע ממעקב רב שנים כי חלים שנויים קלים באורכי זמן שונים לפי מיקום כדור הארץ ביחס לשמש בכל שנה ולכן מתקבלת תוצאה המתארת טווח זמן. בפסוק נמצאת תבנית הטעמים **[כא] וְהָיָה הַלֵּךְ ... וְלַיְלָה** - תרסא ... תביר, המרמזת לאפשרות של חישוב חשבוני כלשהו. ג' המלה **וְלַיְלָה** עולה 81. אם אלו חלקי שעה אזי $81 * 3.3333 = 270$ שניות = 4.5 דקות שזה שווה להפרש בין זמן הנץ או השקיעה ההילכתיים ובין זמן הנץ או השקיעה התוכניים (האמיתיים) בתקופות תמוז וטבת.

לְפָנֵיהֶם יוֹמָם - קדמא ואולא, כעין מלמד, ג' המלים עולה $215 + 96 = 311$, אם אלו חלקי שעה של 1080 אזי $311 * 3.3333 = 1036.6656$ שניות = 17.2777 דקות, שעיוגולו כלפי מעלה מניב 18 דקות שהן הזמן להילוך $3 / 4$ מיל וזה לשיטת הגאונים זמן צאת הכוכבים אחרי זמן השקיעה ההילכתית. זמן זה נקרא בין השמשות ומתאים למאמר הגמרא שעמוד ענן משלים לעמוד האש, ועמוד האש משלים לעמוד הענן. היינו שיש פרק זמן שהם נמצאים ביחד, ואז מתהווים דמדומים.
לְהֵאָיִר לָהֶם - ג' $246 + 75 = 321$, אם אלו חלקי שעה של 1080 אזי $321 * 3.3333 = 1069.9989 = 17.8333$ שניות = 17.8333 דקות, שעיוגולו כלפי מעלה מניב 18 דקות שהן הזמן להילוך $3 / 4$ מיל וזה לשיטת הגאונים זמן צאת הכוכבים אחרי זמן השקיעה ההילכתית.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
תמצית ההשקפה: אתחנן, סליק = סוף-ספוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מוסף פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממשע, לא ממש; טפאא = טרנא – שני
משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפאא – קב' שעשויה לגדול, תור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפאא – קבוצה שההלכה
היה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק | – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3;
רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי ספוק – היקש; השלישייה: (קדמא – סדר קדמות; אולא = גרש = גרשי"א – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק כבעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא –
דרוש בפסוק שער, מוציאה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מוציאה; פזר – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

1.6 שמות בשלח יג,יז (התשע"ו)

שמות בשלח יג,יז: ויהי בשלח פרעה את-העם ולא נתחם אליהם בדרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא

בין אמר אליהם בן-ינחם העם בראתם מלחמה וישבו מצרימה:

ויהי - רביע – אפשר כי בא ללמד על ארבעה תוספות מהענין על הענין הנרמזות בטעמי **בשלח פרעה את-העם** – זרקא סגול, כעין

פרעה נותן תוספת על העם, העם נותן תוספת על פרעה, והן ע"פ **אור החיים** ארבע סיבות ללשון צער.

טט - **אור החיים** – מונה סיבות ששליחת פרעה את העם גרמו **ולא נתחם אליהם בדרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא**.

(א) ויהי לשון צער ... ואמר (הכתוב) תדע סיבת הדבר לצד שלא הוציא ה' את ישראל אלא לרצונו של פרעה, כפה אותו עד שנתרצה.

כלומר בסיבת העם הוספת כפיה על פרעה עד שנדמה לפרעה ששלחם לרצונו ורשותו עדיין עליהם, ששלחם לעבוד את אלקיהם במדבר שלושה ימים ואחר ישובו למצרים.

(ב) ויהי לשון צער שפרעה כביכול מעצמו הוסיף עליהם (ששלח עמם) את הערב רב, נכרים שתפקידם א' לכוף את ישראל לשוּב

למצרים, ב' לסובב רעה לישראל בהחלשת אמונה בה', בעמידה בתלאות הדרך, ג' ה' צריך לגרום לתוספת עיכוב לצד שהערב רב אין לו חוזק בקדושה או קרוב הוא להרשיע בפירוש **בעל-הטורים** - את-העם (גי' 517 עם הכולל) - גם ערב רב (גי' 517 בדיוק)

(ג) ויהי לשון צער מוסיף צער לישראל, צער למצרים, איבוד לו ולאומתו.

(ד) ויהי לשון צער על שעשה כביכול לווייה לישראל עליו ליטול שכר פסיעותיו וזה גרם שלכן הקב"ה הוסיף להם דרך ארוכה

לשורש **נתחם** שימושים אחדים (א) ניחומים (קבלת ניחומים) (**שמות רבה (וילנא) פרשת בשלח פרשה כ, יא**), בתוך כך אפשר לכלול (**בר' יג, י**)

וינחם ה' כירע-עשה – נחמה היתה לפניו שבראו (את האדם) בתחתונים; (ב) נהוג, הולכה, [**מכילתא דרבי ישמעאל - בשלח**]; (ג) ע"פ המשך

[רש"י (בר' יג, י) וינחם] כל לשון ניחום שבמקרא לשון נמלך מה לעשות וכן **[רש"י (בר' יג, י) כי נתחמתי כי עשיתם]** – חשבתי מה לעשות להם

על אשר עשיתם: וכאן **[רש"י (שם' בשלח יג, י) בן-ינחם]** – יחשבו מחשבה על שיצאו ויתנו לב לשוב:

ולא נתחם – מקף כרב-מצב של משמעות שורש **נתחם** ומלמד שכאן יש ללמוד לפי מצב (א) ומצב (ב) לעיל ולא כמצב (ג).

לעומת זה **בן-ינחם** – מקף כרב-מצב של משמעות שורש **נתחם** ומלמד שכאן יש ללמוד לפי מצב (א) ולא לפי מצב (א) ולא כמצב (ב) לעיל

ולא נתחם – מקף כרב-משמע של מלת ולא כרב-מצב שבו בדרך כלל מצבים מסוימים לא מתיחסים אליהם בהמשך.

נתחם (א) נחומים (**שמות רבה (וילנא) פרשת בשלח פרשה כ, יא**) ... מה עשה הקדוש ברוך הוא נטל דמם של בני אפרים וטבל בו כליו

כביכול שנא' (ישעיה סג) מדוע אדום ללבושך, אמר הקדוש ברוך הוא איני מתנחם עד שאנקום נקמתן של בני אפרים שנאמר **ולא-**

נתחם אליהם. (שם, יב) ד"א **ולא נתחם אליהם**, אף על פי ששלחם פרעה לא נתנחם הקדוש ברוך הוא, (על מה שעשו המצרים לישראל

בניו) הביא עליהם עשר מכות וגאל בניו, אף על פי כן היה אומר איני מתנחם עד שאהרוג לכלן שנאמר (שמות יד) וינער ה' את מצרים בתוך הים וכתוב (שמות ט"ו) סוס ורוכבו רמה בים, וכתוב (יואל ד) מצרים לשממה תהיה לכך נאמר **ולא נתחם**.

(ב) נהוג, הולכה, ראה להלן [**מכילתא דרבי ישמעאל**];

ולא נתחם אליהם – מונח רביעי, לפחות ארבע סיבות להנהגה זאת של אלקים:

[מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דויהי פתיחתא]

ולא נתחם אליהם, אין נחוי זה אלא נהוג וכה"א נחית כצאן עמך וגו' (תהלים עז כא) וכתוב וינחם בענין יומם (שם /תהלים/ עז יד):

(טט – א) **דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא, קרוב הוא, קרוב הוא** הדבר שאמר הקדוש ברוך הוא למשה (**שמות יג, יב**) **בהוציאך את-העם**

ממצרים תעבדון את-האלהים על הדרך הזה: (טט: דרך פלשת רחוקה מההר שבו יהיה מתן תורה). (טט – ב) ד"א **כי קרוב הוא קרוב הדרך**

לשוב למצרים שנאמר דרך שלשת ימים נלך במדבר. (טט – ג) ד"א **כי קרוב הוא** קרובה השבועה שנשבע אברהם לאבימלך שנא'

ועתה השבעה לי באלהים הנה אם תשקור לי לניני ולנכדי (בראשית כא כג) ועדיין נכדו קיים. (טט – ד) ד"א **כי קרוב הוא** קרובה

מלחמה ראשונה לשנייה. (טט – ה) ד"א כי קרוב הוא בקרוב ירשו כנעניים את הארץ שנ' ודור רביעי ישובו הנה (שם /בראשית/ טו

טז). (טט – ו) **לפתח דבקות בתורה** ד"א כל שכן לא הביאן הקדוש ברוך הוא דרך פשוטה לארץ ישראל אלא דרך המדבר אמר ה' אם

אני מביא עכשיו את ישראל לארץ מיד מחזיקים אדם בשדהו ואדם בכרמו והם בטלים מן התורה אלא אקיפם במדבר ארבעים שנה

שיהיו אוכלין מן ושותין מי הבאר והתורה נבללת בגופן מכאן היה ר' שמעון בן יוחאי אומר לא ניתנה התורה לדרוש אלא לאוכלי

המזן ושויין להם אוכלי תרומה. (טט – ז) ד"א **כי קרוב הוא** כל שכן לא הביאן המקום בפשוטה אלא כיון ששמעו כנעניים שישראל

נכנסין לארץ עמדו ושרפו כל הזרעים וקצצו כל האילנות וסתרו את הבנינים וסתמו את המעינות אמר ה' לא הבטחתם לאבותם

שאכניסן לארץ חריבה אלא לארץ מלאה כל טוב שנא' וכתים מלאים כל טוב (דברים ו יא) אלא הריני מקיפן במדבר ארבעים שנה עד

שיעמדו כנעניים ויתקנו מה שקלקו:

בין אמר אליהם בן-ינחם העם בראתם מלחמה, (טט – א) זו מלחמת עמלק שנא' וירד העמלקי וגו' (במדבר יד מה). (טט – ב)

ד"א **בין אמר אליהם** זו מלחמת בני אפרים שנ' ובני אפרים שותלח וברד בנו (**דה"א ז, כא**) **והרגום אנשי-גת** וכתוב (**תה' עח, ט**)

בני-אפרים נושקי רומי-קשת הפכו ביום קרב: (תה' עח, ט) **הפכו ביום קרב מפני מה ש- (תה' עח, י)** לא שמרו ברית אלהים וכתורתו מאנו

ללכת: עברו על הקץ ועל השבועה (פסיקתא דרב כהנא שמונים שנה נפל מהם מאה ושמונים אף, ויש אומרים ויצאו 30 שנה קודם לכן). (טט – ג)

ד"א שלא יראו עצמות אחיהם מושלכין בפלשת ויחזרו להם. (טט – ד) ד"א **בין אמר אליהם**, כדי שלא יחזרו לאחוריהם והרי דברים

קל וחומר ומה אם כשהקיפם דרך עקומה אמרו (**במ' שלח יד, ד**) **נתנה ראש ונשובה מצרימה**: אלו באין בפשוטה על אחת כמה וכמה.

הסבר לתפקיד תבנית הטעמים של **בין אמר אליהם** – מונח לגרמיה (מונח פסק) מונח רביעי, אפשר כי המונח לגרמיה מקבל את תכונת

הנאמר אחרי הפסק וכאילו כתוב "אמר אלקים" דברים שהם לענין אחד ושוב כתוב "אמר אלקים" דברים שהם לענין אחר. אכן, במכילתא

שלוש סיבות ראשונות עוסקות במלחמות ואילו הסיבה הרביעית עוסקת במרידה בה'.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טודול"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
תמצית ההשקפה: אֲתָנָה, סִלּוֹק – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מוֹנָה – רבוי; מוֹדֵק פִּשְׁטָא – מוציא מפשט; מֵרָכָא = מֵרָבִי; דִּרְגָא – מֵצִיר; תִּבְרִי – מחלק; מִמְעַט, לא ממש; טַפְסָא = טַרְקָא – שני משמעות, רבוי מתפסט; מֵרָכָא טַפְסָא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דִּרְגָא תִּבְרִי טַפְסָא – קבוצה עם הלכה שזה לפרטיה; מֵרָכָא תִּבְרִי טַפְסָא – קבוצה עם הלכה לא שזה לפרטיה; תִּבְרִי מֵרָכָא טַפְסָא – קבוצה שההלכה חלה רק על פרטיה; מִקָּף – רב-מצב של המוטעם, ב"כ מצב אחד נדרש; פִּסְקָא – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זִרְקָא סְגִיל – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פִּשְׁטָא – פשוט, 1; זִקְף-קָטָן – 2; זִקְף-גָּדוֹל – 3; רִבֵּעַ – 4; ... זִקְף-קָטָן ... זִקְף-קָטָן חֲבָטָא פִּסְקָא – הִקְשָׁא; הַשְׁלִישִׁי: (קִדְמָא – סדר קדימות; אִילָא – גֵּרֵשׁ = גֵּרֵשׁ"ל – יוצא מהענין; קִדְמָא וְאִילָא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תְּלִישָׁא-קִטְנָה – תִּרְסָא – דרוש בפסוק שער, מוֹחֲזָא; תְּלִישָׁא-גָּדוֹלָה – תְּלִישָׁא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מוֹחֲזָא; פִּזָּא – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

וְלֹא-נִתְּחַם אֱלֹהִים – מונח רביעי, לפחות ארבע סיבות להנהגה זאת של אלקים, בדרך פנימיות התורה:

אגרא דכלה שמות פרשת בשלח

וְלֹא-נִתְּחַם אֱלֹהִים דְּרַךְ אֲרָץ. שלא נהג עמהם כדרך כל הארץ וכו' אבל הקדוש ברוך הוא לא עשה כן לישראל וכו' אלא שהיה מרחיצן וכו' וסך אותן כו' והלבישן כו' ונשאן כו' ומאיר לפניהם כו' [שמו"ר פ"כ י"א]. הנה לפי זה צריך להתבונן הגיזרה שארית הפסוק שאמר **וְלֹא-נִתְּחַם אֱלֹהִים דְּרַךְ אֲרָץ פְּלִשְׁתִּים** דייקא, גם אומר **כִּי קָרוֹב הוּא**, וגם כן **כִּי אֶמְרָא אֱלֹהִים פֶּן** כו', (טט – א) ויש לבאר כפשוטו דבאמת הפירוש הוא שלא נהגם הש"י דרך ארץ פלשתים, פלשתים ידוע יניקתם מקומת הדין, על כן הם בניגמטריא כ' פעמים אלקים, על כן היו רצועת מדרות ישראל כנודש, וגם האבות היה דירתם לשם לבטל כחם. (טט – ב) והנה לא הגיע עדיין זמן ביטולם, (טט – א) ואילו היה הש"י מנהיגם דרך ארץ פלשתים, לא היתה הנהגתם למעלה מן הטבע שלא כדרך כל הארץ, רק הכל מלוכב בטבע, אלקים הוא הנהגת הטבע, ולא הנהיגם הש"י **דְּרַךְ אֲרָץ פְּלִשְׁתִּים**, כי רצה להנהיגם למעלה מן הטבע, ואמר ב' טעמים על זה, (טט – ד) אחת **כִּי קָרוֹב הוּא**, כביכול הש"י קרוב אלינו ואינו מתנהג עמנו כמו האדון עם עבדו רק כמו האב עם בנו שמרחיצו וסכו ומאיר לפניו, (טט – ה) וטעם הב' לא רצה להנהיג **דְּרַךְ אֲרָץ פְּלִשְׁתִּים**, **פֶּן-יִנְתְּחַם הָעָם** וכו' בראותם עצמות בני אפרים, כמו שמסיק המדרש.

אגרא דכלה שמות פרשת בשלח

ד"א **וְלֹא-נִתְּחַם אֱלֹהִים**. משל למלך שהיו לו בניו ונשבו והיו בשעבוד ומתו מהם ירד המלך והציל מה שנשתייר מהם והיתה שמחה לפניו על שהציל את בניו אבל לא היה מתנחם על אותן שמתו, עכ"ל [שמו"ר פ"כ י"ג]. הנה ג"כ שארית הפסוק אינו מתברר, ובפרט אומר דרך ארץ פלשתים, והנהיאה לבאר על אותן שמתו בימי אפילה, שלא היו יכולין להתברר באותו הזמן ועתידין להתברר בעת קץ כמ"ש הנביא [ישעיה כז יג] ובאו וכו' והנדחים בארץ מצרים, היינו אותם שנדחו במצרים ומתו בג' ימי אפילה, והנה גלותינו החל הארוך הזה מתארך מפני שממתין הקדוש ברוך הוא עד שיוגמרו כל הביורורים וימלא כבוד י"י את כל הארץ, והנה למה לא המתין הקדוש ברוך הוא גם כן אז במצרים עד שיוגמרו כל הביורורים, הוא מפני כי אז לא היה בידם תורה, ונשארו משוקעים בתוך טומאת מצרים, וכבר צדיק מ"ט לפני רשע, שהגיעו למ"ט שערי טומאה ולא יכלו להתמהמה, שאלו נשתחו עוד כבר היו מגיעים ח"ו לשער הנויץ, ואז היו משתקעים לגמרי ח"ו בטומאת מצרים, על כן היתה חפזון שכונה כביכול, ונתבררו אותן הקרובים לכיור, ואותן הניצוצי קדושה שנתבררו בהם הסיגים נשארו שקועים ושלטה בהם מדת הדין ומתו ונקברו בארץ מצרים עד עת קץ שנתבררו ובאו הנדחים בארץ מצרים וכו'. ולפי זה יתבאר הפסוק לדעת המדרש, **וְלֹא-נִתְּחַם אֱלֹהִים** (שלא התנחם כביכול) **דְּרַךְ אֲרָץ פְּלִשְׁתִּים** (על אותן שהלכו דרך כל הארץ ונקברו בארץ פלשתים, ששלט בהם קומת הדין הנרמז בפלשתים כנ"ל, ולמה לא היה לו נחמה הרי רשעים היו, אמר בטעם **כִּי קָרוֹב הוּא**, כביכול קרוב לנו הש"י, (ג, ב) **וַיִּפְחַ אֶפְרַיִם נְשָׁמַת חַיִּים** וכו', מאן דנפח מתוכו נפח, ונשמותינו חלק אלוך ממעל כביכול בניו ממש, על כן חישוב מחשבות בלבתי ידח ממנו נדח, ואם כן למה לא המתין כביכול עד שיוגמרו כל הביורורים כמו בגלות החל הזה, לזה אמר טעם ב', **כִּי אֶמְרָא אֱלֹהִים פֶּן-יִנְתְּחַם הָעָם בְּרִאֲתָם מִלְחָמָה** (הגדולה משער הנויץ (טט: של טומאה), שכבר הגיעו עד המלחמה הגדולה הלזו) **וְשָׁבוּ מִצְרַיִם**: (היינו ושבו לגמרי להיותם במצרים שקועים בתוכם ממש, ויתפרש ושבו היינו יתהפכו לגמרי להיותם כמוהם, כענין (שעיה ג, ב) **וְשָׁבָה וְהִיָּתָה לְבַעַר**, ורבות כמו זה בפסוק, הבן הדבר, על כן לא המתין הקדוש ברוך הוא וזמן ניתן לנותרים עד עת קץ יתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים.

וְלֹא-נִתְּחַם אֱלֹהִים – מונח רביעי, לפחות ארבעה נסיבות שאין ה' מקבל ניחומים על בניו (א) על שהמצרים העבירו בפרך את עם ישראל; (ב) על שהקב"ה נאלץ להפסיק את ה-430 שנה של הגזרה מפני שאחרת כולם היו אובדים ב-50 שערי טומאה; (ג) על בני אפרים שמתו במדבר; (ד) על בני ישראל שמתו באפילה; (ה) על הגולים ממלכות ישראל "האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים"; (ו) וכך כנראה על כל נשמות בני ישראל בכל הדורות. ואם אין מקבלים ניחומים משמע שאינו נשכח (כמו יוסף שלא קבל יעקב ניחומים עליו) והקב"ה זוכר את כל בניו והם יבררו ויתלהנו ויצרפו לעת קץ.

[רש"י (שם בשלח ג, ז)] **פֶּן-יִנְתְּחַם** – יחשבו מחשבה על שיצאו ויתנו לב לשוב. לפי תבנית הטעמים לא כולם חזרו בהם לשוב למצרים. **פֶּן-יִנְתְּחַם הָעָם בְּרִאֲתָם מִלְחָמָה** – מרכא תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא ובעלי הלכות שונות או יחסים שונים לנושא. דבר המתגלה בעמדם על הים. [מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דויהי פרשה ב] ארבע תכות נעשו ישראל על הים, אחת אומרת ליפול אל הים ואחת אומרת לשוב למצרים ואחת אומרת לעשות מלחמה כנגדן ואחת אומרת נצווה כנגדן. זאת שאמרה ליפול אל הים נאמר להם (ג, ז) **וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הֲתִנְצְבֵנוּ וְרֵאשִׁית יִשְׂרָאֵל אֶת-יְשׁוּעַת ה' אֲשֶׁר-יִצְעָקְנָה לָכֶם הַיּוֹם**, זו שאמרה לשוב למצרים נאמר להם (ג, ז) **... כִּי אֲשֶׁר רִאֲתֶם אֶת-מִצְרַיִם הַיּוֹם** לא תקפו לראתם עוד ערעולם, זו שאמרה נעשה מלחמה כנגדן נאמר להם (ג, ז) **ה' יִלְחַם לָכֶם**, זו שאמרה נצווה כנגדן נאמר להם (ג, ז) **... וְאַתֶּם תַּחֲרְשׁוּן**.

שמות בשלח יד:

וַיַּפְרֹעַה הַקָּרִיב וַיִּשְׂאוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת-עֵינֵיהֶם וַתִּהְיֶה מִצְרַיִם נֹסַע אַחֲרֵיהֶם וַיִּירָאוּ מְאֹד וַיִּצְעֲקוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶל-ה':
רש"י (י) **וַיַּפְרֹעַה הַקָּרִיב** - היה לו לכתוב 'קרב', ומהו הקריב? הקריב עצמו, ונתאמץ לקדם לפניהם (ראה מכיל' בשלח ויהי ב), כמו שהתנה עמהם (ראה פירושו לעיל, ו). **נֹסַע אַחֲרֵיהֶם** - בלב אחד כאיש אחד (ראה מכיל' שלח ויהי ב). דבר אחר: **וַתִּהְיֶה מִצְרַיִם נֹסַע אַחֲרֵיהֶם** - ראו שר של מצרים נוסע מן השמים לעזור את מצרים; **תַּחֲנוּמָא (בשלח יג)**. **וַיִּצְעֲקוּ** - תפשו אומנות אבותם; באברהם הוא אומר: "אל המקום אשר עמד שם" (בר' יט, כז); ביצחק: "לשוח בשדה" (בר' כד, סג); ביעקב: "ויפגע במקום" (בר' כח, יא). **וַתִּהְיֶה מִצְרַיִם נֹסַע אַחֲרֵיהֶם** – מרכא מונח לגרמיה מונח רביעי, קריאה עם פסק: אפשר כי **וַתִּהְיֶה** – מרכא, בתפקיד של חידוש על מישוה מרוחק, ויחד עם **מִצְרַיִם** - מונח לגרמיה בתפקיד של עומד לעצמו, מרמז ל- ראו שר של מצרים נוסע מן השמים לעזור את מצרים, והוא מנותק מהמצרים קריאה ללא פסק: **וַתִּהְיֶה מִצְרַיִם נֹסַע אַחֲרֵיהֶם** - בלב אחד כאיש אחד **וַיִּצְעֲקוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל** – מרכא טפחא, כעין יתור לרבות, עסוק מתמיד כפי' **אדמו"ר מ"ש לקו"ש ח"א** ע' 52 ואילך, "אך האמת היא שאין התפלה רק לתועלת עצמו, אלא כמו שכתב הרמב"ם (בכותרת להלכות תפלה) שהמצוות-עשה דתפלה היא "לעבוד את ה' בכל יום בתפלה", שעיקרה אינה בקשת צרכיו אלא "לעבוד את ה'", שעל ידי התפלה מתקרב האדם ומתיחד עם הקב"ה. לכן כנו את הצעקה להקב"ה בשם "אָמְנוּת (אמנות)" ללמדנו שאין התפלה והזעקה רק לתועלת המתפלל שיושיעו הקב"ה מצרותיו, אלא ... עסוק תמיד ... **אֶל-ה'**: מקף בתפקיד בחירה של עבודת ה' בדביקות תמידית או בדביקות שאינה תמידית, וטעם סילוק מגביל שהבחירה היא תפלת דביקות תמידית לה'.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
תמצית ההשקפה: אתחן, סליק – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל, מונח – רבוי; מופך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממשע, לא ממש; טפסא = טרנא – שני
משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפסא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפסא – קבוצה עם הלכה שזה לפרטיה; מרכא תביר טפסא – קבוצה עם הלכה לא שזה לפרטיה; תביר מרכא טפסא – קבוצה שההלכה
הלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3;
רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – הקש; השלישית: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ף – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא –
דרוש בפסוק שער, מתיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מתיצה; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

1.7 שמות בשלח יג,ז (התשע"ז)

שמות בא יב,מב:

ליל שמרים הוא לה' להוציאם מארץ מצרים הוא תלילה לה' שמרים לכל בני ישראל לדרתם: פ

שמות בשלח טו,א: אז ישיר-משה ובני ישראל את-השירה הזאת לה' ויאמרו לאמר

אשירה לה' פירנאה נאה סוס ורכבו רמה בים:

הפסוק שמות בשלח טו,א: אז ישיר-משה ובני ישראל את-השירה הזאת ליהנה ויאמרו לאמר (שם הוי"ה בכוונה ככתבו ולא בכנוי)

אשירה ליהנה פירנאה נאה סוס ורכבו רמה בים: הוא מקור אפשרי לאמירת הלל בכלל, והפסוק (שמות בא יב,מב) ליל שמרים הוא לה' להוציאם מארץ ר"ת הל"ל של"ם כמקור אפשרי לאמירת הלל שלם בשעת הקרבת קרבן פסח, בשעת עשיית מצה בערב פסח, אחרי תפילת ערבית של ליל פסח, הלל המשולב בהגדה של פסח.

ישיר-משה – מקף, בתפקיד ענין בעל מצבים אחדים לאמירת שירת הים, או בעל חלקים אחדים, ע"פ [בבלי סוטה ל,ב] לרבי עקיבא משה אמר שירת הים בחלקים והעם אמר בחלקים או על כל חלק ענה הללוקה. לשיטת רבי נחמיה בתחילה משה פתח ואח"כ הוא והעם אמרו ביחד.

ראה [בבלי סוטה ל,ב – לא,א] אז ישיר-משה – מונח תלישא-קטנה כעין שני תפקידי תלישא, (א) בעל בחינה נעלה (כעין מתיצה משאר העם) לאמירת שירה ולקביעת אמירת הלל (ראה להלן ע"פ אור החיים), (ב) מתיצה – בשיטת רבי עקיבא משה בכעין מתיצה לעצמו מקדים ואומר השירה בעצמו ובני ישראל בכעין מתיצה לעצמם, אומרים אחריו. (ג) ענין של מתיצה או פריצת מתיצה כ- [בבלי סוטה לא,א] אמר רב תנחום: כרס נעשה להן (לעובדים) כאספקלריא המאירה וראו.

ועד מתיצה נלמדת בשירת הים כנאמר ב- (שם בשלח טו,ב) פ נתקן מרים הנביאה – נתקח – תלישא-קטנה, בתפקיד מתיצה, אנשים אמרו שירה במתיצה לעצמם, הנשים אמרו וחוללו במתיצה לעצמם.

נאמר ב- [בבלי מגילה יד,א] ... יציאת מצרים דנס שבחוצה לארץ, היכי אמרינן שירה? – כדתניא: עד שלא נכנסו ישראל לארץ הוכשרו כל ארצות לומר שירה. משנכנסו ישראל לארץ לא הוכשרו כל הארצות לומר שירה. רב נחמן אמר קרייתא (קריאת מגילת אסתר בפורים) זו הלילא (זה ההלל של פורים) וגו',

ע"פ [אור החיים] מי שאל ידו להוסיף הלל על ישועת ה' שיקבע אותו (טט – תיקון נביאים לומר הלל על כל צרה שנגאלים ממנה). וזה מתאים אנשי כנסת הגדולה שנענו לבקשת אסתר וקבעוה לדורות בתנ"ך וגם לקריאת מגילה בפורים על ישועת ה' מגזרת המן.

כתב ב- [יד המלך ח"ד, הרב א"ס לנדא ע' 181 (אוצר החכמה) (בן או נכד לנדודע ביהודה)] כדא תוספת להל' חנוכה פ"ג ... וגירסת הרי"ף והגירסא האמורה בערכין מורה דכל ענין זה דילף מגילת אסתר מן שירת מצרים הכל טוב והולך רק על שירת הלל אשר אמרו אז. אף על פי שכתב שבמגילה צריך להחליף מילת שירה במילת הלל עיינו בפסוק הפותח את שירת הים. המלים את-השירה הזאת מופיעות ארבעה פעמים בתורה, כאן פעם יחידה בתבנית טעמים את-השירה הזאת – מקף מהפך פשטא המרמזת להוציא הכתוב מפשרוט.

שמות בשלח טו,א: אז ישיר-משה ובני ישראל את-השירה הזאת ליהנה ויאמרו לאמר (שם הוי"ה בכוונה ככתבו ולא בכנוי)

אשירה ליהנה פירנאה נאה סוס ורכבו רמה בים:

את-השירה הזאת ליהנה – מהפך פשטא זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשני לימודים שעשויים להיות אחד כפשרוטו ואחד היוצא מפשרוטו, או שנים היוצאים מהפשט

פשט הכתוב הוא שבח גדול לה' על הצלתם שנאמר בשעת מעשה. אפשר ששתי הדרשות שיש ללמוד מהכתוב הן כך:

[אור החיים] למד שני דברים אחד בקשר לשירת הים אחד להתקנת אמירת הלל: לימוד (א) ע"פ אור החיים על-כן נקבעה שירת הים בשחרית של כל יום, שבח לה' להזכיר כל יום גאולת מצרים. לימוד (ב) ע"פ אור החיים ויכולו להוסיף הלל ע"י מי שאל ידו להוסיף, ולזה ירמוז טעם תרסא במלים אז ישיר-משה בתפקיד בעל בחינה נעלה שהוא כעין מתיצה משאר העם, וחכמי ישראל שהם בעלי בחינה נעלה יכולים להוסיף אמירת הלל על ישועת ה'. מהתבוננות בקישור שיצר אור החיים בין שירת הים וההלל מוצעת דרשה המוצאת מקור ל-הלל בשירת הים במלת ליהנה אשר בשנוי סדר האותיות היא מלת הללו-יה. טעמי מהפך פשטא של את-השירה הזאת מרמזים להפך בסדר האותיות של מלת ליהנה, ומתקבל הלוינה (למ"ד דגושה) זה כאילו נכתב הללו-נה אמירת הלל לי-ה. (אופני ניקוד תה' קו,א) הַלְלוּנָהּ

בתחילת פסוק, (תה' קד, לה) הַלְלוּנָהּ: בסוף פסוק, (תה' קיא,א) הַלְלוּנָהּ (בתחילת פסוק).

הקשר בין שם ה' וההלל נלמד ב- [תלמוד ירושלמי סוכה פ"ג ה"ו], ו- [תלמוד ירושלמי מגילה פ"א ה"ט (וילנה יג,א)]. דאמר רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי בעשרה לשונות של שבח נאמר ספר תילים באישור בניצוח בניגון בשיר במזמור בהשכל ברינה בתודה כתפילה בברכה המאושר שבכולן הללויה שהשם והשבח כלולין בו גו'

הזאת ליהנה ויאמרו לאמר – ר"ת ה – ל – ו – ל – ל = "הללו" (בשם בתי שרה ברכה תחי')

צירופי המלים הבאים בפסוק מגלים תכלית הבריאה הודאת הנבראים לה' מביאה ליחוד עם הבורא:

ישראל ... השירה הזאת ליהנה ויאמרו לאמר – ר"ת י – ה – ה – ל – ו – ל – ל = הללויה. לדברים אחרים הנלמדים מפסוק זה ראה תבנית הטעמים דרגא מונח רביע.

כתב [באר מים], הרב פסחוביץ אברהם (חסיד הבית ישראל) ע' קד קה (אוצר החכמה) בשמות רבה בשלח "הה"ד נכון כסאך מאז ... וכוונת חז"ל (ר' ברכיה בשם ר' אבהו) במדרש עד שלא בראת עולמך היית אתה, משבראת אותו, אתה הוא, אלא כביכול עומד, פ"י שלא היה לעולם חזקת קיום, כי עוד לא קבלו ישראל את התורה. אבל משעמדת בים, ואמרנו שירה לפניך באז ישיר (ובה מרומזו ההלל) נתיישבה מלכותך (של ה'), וכסאך נכון, כי מאז התחיל הארת קבלת התורה ונתבסס העולם כמ"ש חז"ל אנכי תקנתי עמודיה סלה". עד קבלת התורה עד לגלוי תרי"ג מצוות התורה ... העולם כביכול עמד, שירת הים ושירת ההלל המרומזת בה הם תחילת תהליך יחוד קוב"ה ושכינתיה ... מביצוע ישראל בכלים (במצוות) שזוהו התיקון גלוי הא-לקות בעולם באמצעות ביצוע המצוות (הכלים).

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
תמצית ההשערות: אתחן, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מחקר פשוט – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממש, לא ממש; טפא = טרף – שני
משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפא – קב' שעשויה לגדול, תור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפא – קבוצה שההלכה
הלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק | – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3;
רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – הקש; השלישית: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא –
דרוש בפסוק שער, מוציאה, תלישא-גדולה = תלישא – תרסא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מוציאה; פא – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

אֲשִׁירָה לַיהוָה כִּי-נָאָה נָאָה סוֹס וְרִכְבּוֹ רָמָה בָּיָם – שילוב ר"ת גי' א"ל (ג + ג + ס = ה"ה הו"ה יהי"ה, ב"ן דו"ד ע"פ אוצר הגי' של הרב י"ר פאלוך זצ"ל) כ – ו – ר – ב, בסיומם: א"ל ברו"ך ה"ה הו"ה יהי"ה, א"ל ברו"ך ב"ן דו"ד (מחבר תהלים ובהן ההללוקות)

לַיהוָה – זקף-קטן, שתי דרגות: סתים וגליא.

[זהר פרשת אחרי מות (ח"ג דף ע"ג ע"א)], תנינן תלת דרגין אינון מתקשרין דא בדא, קודשא בריך הוא, אורייתא, וישראל. וכל חד דרגא על דרגא סתים וגליא. קודשא בריך הוא דרגא על דרגא סתים וגליא, אורייתא הכי נמי סתים וגליא, ישראל הכי נמי דרגא על דרגא, הדא הוא דכתיב (תה' קמו"ט) **מַגִּיד דַּבְרוּ דְבָרָיו לְעַקֵּב חֶקְיוֹ אֲמִשְׁפֹּטָיו לְיִשְׂרָאֵל**, תרין דרגין אינון, יעקב ישראל, חד גליא וחד סתים כו'.

[זהר כרך ב (שמות) פרשת בשלח דף נב,ב] ... שריאו צווחין לקודשא בריך הוא כדין כתיב ויאמר יי' אל משה מה תצעק אלי, ותאנא בספרא דצניעותא אלי (כ"א א') דייקא בעתיקא תליא כלא, ביה שעתא אתגלי עתיקא קדישא ואשתכח רעוא בכלהו עלמין עלאין כדין נהירו דכלא אתנהיר, אמר רבי יצחק כדין כד אתנהיר כלא כחדא ועבד ימא נימוסין עלאין ואתמסרו בידוי עלאין ותתאין, ובגיני כך קשיא קמי קודשא בריך הוא כלא כקריעת ים סוף וכלא הכי אוקמוה, מאי טעמא בגין דקריעת ים (בראשית ר"ס א') סוף בעתיקא תליא.

[ריקאנטי שמות טו (ח"ג רפ"ט ע"א)] עוד אמרו שם בלשון הזה, שמא קדישא סתים וגליא, ההוא דסתים לקבליה דעתיקא קדישא סתימא דכלא, ההוא דאיתגלייא בגיניה ההוא דאיתגלייא דתליא בועיר אפין, ובגין כך כל ברכאן בעיין סתים וגליא (בכל ברכה שמברכים צריך לכיין סתום וגלוי). בלשון הזה כתב ה"ר אלעזר מוורמשא ז"ל, לכך תיקנו בחתימת כל ברכה ברוך אתה ה' לשכינה, וכל שלא ידע זאת החכמה המופלאה אל יהי מהרהר למי מתכוין רק לאביו שבשמים, וכן ראיית בכתב ר' יהודה החסיד ששלח לבנו, עכ"ל ז"ל.

לימוד התורה (הידע והרצון האלקי) וביצוע המצוות (רצון ה') מבטא הנחת רוח האלקי על "שאמרתי ונעשה רצוני" וזה מביא ליחוד העולמות שנבראו עם הבורא, יחוד קוב"ה ושכינתיה.

[ירושלמי (וילנא) פסחים פ"ט,ה"ג] ... א"ר יוחנן בשם ר"ש בן יהוצדק כתיב (ישעיהו ל,כט) **הַשִּׁיר יִהְיֶה לָכֶם כְּלִיל הַתְּקַדְשִׁיחָג** בא ליל פסח ללמד על מפתחו של סנחריב ונמצא למד ממנו. מה זה (הגאולה מסנחריב שארעה בליל פסח ראשון) טעון הלל אף זה (פסח ראשון עצמו שמצוין על הגאולה ממצרים) טעון הלל. אי מה זה (פסח ראשון) טעון חגיגה אף זה (פסח שני) טעון חגיגה אמר ר' זעירא **כְּלִיל הַתְּקַדְשִׁיחָג פני משה** בא ליל פסח ללמד וכו'. דזה נאמר על מפתחו של סנחריב שבישר להם הנביא שיאמרו שיר עליו **כְּלִיל הַתְּקַדְשִׁיחָג** וה"ז בא ללמד ונמצא למד ש-**כְּלִיל הַתְּקַדְשִׁיחָג** דווקא הוא דטעון הלל במפתחו של סנחריב שהיה בלילה: את שאינו טעון הלל (טט - פסח שני). באכילתו אינו טעון חגיגה עמו באכילתו:

[בבלי פסחים צה,א משנה]. מה בין פסח הראשון לשני? הראשון אסור בכל יראה ובל ימצא, והשני חמץ ומצה עמו בבית. הראשון טעון הלל באכילתו, והשני אינו טעון הלל באכילתו. זה וזה טעון הלל בעשייתו ונאכלין צלי על מצה ומרורים ודוחין את השבת. [בבלי פסחים צה,ב] ... הראשון טעון הלל באכילתו וכו'. מנא הני מילי? - אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק: אמר קרא (ישעיהו ל,כט) **הַשִּׁיר יִהְיֶה לָכֶם** (רש"י: ביום שתגאלו מן הגלות) **כְּלִיל הַתְּקַדְשִׁיחָג** (רש"י: כמו שאתם נוהגים לשורר בליל התקדש חג, ואין לך לילי חג להטעין שירה חוץ מלילי פסחים על אכילתו), לילה המקודש לחג (רש"י: כגון פסח ראשון) - טעון הלל, לילה שאין מקודש לחג (רש"י: כגון ליל אכילת פסח שני, שאינו יום טוב) - אין טעון הלל. זה וזה טעון הלל בעשייתו כו'. מאי טעמא? - איבעית אימא: לילה (רש"י: דפסח שני, מיעט, אבל יום שהוא זמן עשייתו - לא מיעט, והרי הוא כפסח ראשון שטעון הלל בשעת שחיטתו, כדאמרן בתמיד נשחט (פסחים סד, א), ולקמן /ערבי פסחים/ (ק"ו, א) אמרינן: נביאים שביניהן תקנו להם שיהו אומרים על כל פרק ופרק וכל דבר חידוש) קא ממעט, יום לא קא ממעט. ואיבעית אימא: אפשר ישראל שוחטין את פסחיהן (רש"י: דכיון דדבר מצוה הוא טעון הלל) ונטולין את לולביהן (רש"י: אגורא נסבא, דברייא היא הכי בפרק בתרא (שם, ערבי פסחים, ק"ו) ואין אומרים הלל? (טט - אבל ההבדל ביניהם שההלל בפסח נאמר בין הערביים ובליל פסח שלוש או ארבע פעמים (לנוהגים לאומרו אחרי ערבית) אבל של סוכות נאמר רק ביום). **ישעיהו ל,כט: הַשִּׁיר יִהְיֶה לָכֶם כְּלִיל הַתְּקַדְשִׁיחָג וְשָׁמַח לְבָב פְּהוּלָה בְּחִלְלֵי לְבָא בְּהַרְיָה אֶלְצוֹר יִשְׂרָאֵל**

הרב משה קובלסקי, מאורות הדף, הרמב"ם פוסק כי הלל מדרבנן, הרב מבריסק מבחין בין שירת הלל שהיא חובה בליל פסח ויא ע"פ דברי קבלה, ובין קריאת הלל י"ח פעם בשנה שהיא מרבנן. אפשר כי דברי קבלה מעוגנים בלימוד ע"פ טעמים בכתוב (שמות בשלח טו, א) **וַיִּשְׂר-מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת-הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַיהוָה**

דרשות הגמרא מבוססות על פסוק בנביא (ישעיהו ל,כט) **הַשִּׁיר יִהְיֶה לָכֶם כְּלִיל הַתְּקַדְשִׁיחָג**, אבל אפשר כי הפסוק (שמ' בא יב,מב) **לִיל שְׁמֵרִים** הוא המקור בתורה לאמירת הלל שלם בליל פסח, מקור לאמירת הלל שלם בשעת הקרבת קרבן פסח, בשעת עשיית מצה בערב פסח, אחרי תפילת ערבית של ליל פסח, הלל המשולב בהגדה של פסח.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח
תפנית ההשערה: אתחן, סלוק – סוף-סוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מוקף פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק; מועט, לא ממש; טפחא = טרפא – שני משמעות, רבוי ממש; מרכא טפחא – קב ששעויה לגדול, תור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה הלה רק על חלק מפרטיה; מוקף – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; סס' 1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרנא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי ספוק – הקש; השלישייה: (קדטא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"א – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק כבעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שער, מוציאת; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מוציאת; פזר – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

יִנְסָב – קדמא, שמבריאת העולם היה בתכנית האלקית קריעת ים-סוף

הַרְרָה הַמְרָרָה – טפחא כפותחת טפח להתאפיין מהכתוב אחריה **יִסְטָרְךָ** – וההגבלה הבאה מטעם אתנח. הקב"ה הגביל הליכתם דווקא אל ים-סוף כדי לקרוע את ים-סוף שתבטיע בישראל אמונה עמוקה בישועת ה', תשמיד סופית את מצרים ותבטיע יראה בלתי מוגבלת בכל העמים כמו שאמרה רחב **(יהושע ב)** **(ו) ותאמר אל האנשים ידעתי קרינתו ה' לכם אתי הארץ וקרינפלה איתמכם עלינו וני נגנוו פל ישיבי הארץ מפניכם: (י) כי שמענו את אשר-הוביש ה' אתמי ים-סוף מפניכם בצאתכם ממצרים**

[תורה שלמה (רסג)] (שמ' בש' יג,יח) וְהַמְשִׁים עָלוּ, אמר רבי יהושע מחומשים, שנתכנסו לישראל חמשה כיוצא במנינם, וכך לעתיד לבוא אומות העולם מתכנסין אצל ישראל, הה"ד **(זכריה ב,טו)** **(טו) וְנָלוּ גֹלִים רַבִּים אֶל-ה' בַּיּוֹם הַהוּא**, וביותר בניו של ישמעאל הה"ד **(ישעי' ס,ז)** **כִּלְצִאוֹן קָדַרְךָ קָבְצוּ לְךָ אֵילֵי נְבוֹזַת יִשְׂרָאֵל וְעָלוּ עַל-רִצְוֹן מִזְבְּחֵי וְבֵית תְּפִאֲרֹתֵי אֲפָאָר: [תנחומא מכת"י]** ועוד נדרש במלת **וְהַמְשִׁים** על חמישה כלי זיין שהוציאו עמם וב-**[ירושלמי שבת פ"ו,ה"ד]** חמשה עשר כלי זיין (גרסאות שונות מה היו) וזה קשור ל-**[משנה שבת פ"ו,מ"ד]** לא יצא האיש לא בסייף לא בקשת ולא בתריס ולא באלה ולא ברומח, ועוד שאלו אברהם יצחק יעקב משה ואהרן

[רמב"ן] (שמ' בש' יג,יח) וְהַמְשִׁים עָלוּ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל - לומר כי אף על פי שהסב ה' אותם דרך המדבר היו יראים פן יבאו עליהם פלשתים יושבי הערים הקרובות להם והיו חלוצים כמו היוצאים למלחמה. ויש אומרים שספר הכתוב שיצאו ביד רמה וחשבו להיות גאולים, ולא הלכו כדמות עבדים בורחים:

[הגדה של פסח <שיח שדה> גלעד אבישי ע' מ (אוצר החכמה)] יציאת מצרים היתה ביום ה' וי"א יום ר' ט"ו ניסן בה' שעות ושלוש רבעי שעה והיו בני ישראל (במקור חסר 60) ריבוא ולכל אחד היה חמישה ילדים (ראה להלן ת"י מחמש משפחות) ופחות מגיל עשרים היו שמונים אלף וי"א דבני ישראל היו יותר מתשע מאות תשעים ושש מליון ושמונה מאות ושישים אלף וערב רב יצאו עמהם ק"כ ריבוא וי"א ק"מ ריבוא וי"א ק"ס ריבוא ואחרים אומרים דיצאו עמהם מאתיים וארבעים ריבוא וכיציאתם התרפאו כל ישראל מכל מחלותיהם וממליחם ונפתחו להם נ' שערי בינה ולכל אחד היה לכל הפחות שבעים חמורים טעונים כסף וזהב וי"א תשעים חמורים ויש האומרים מאתיים וארבע חמורים ואחרים אומרים דהיה לישראל מספיק כסף וזהב עד שיכלו כל אחד מהם לתרום את כל אוהל מועד וכליו לבדו ונשא כל אחד מהם ט"ו מיני כלי זיין ויש גורסים ה' מינים.

(שמ' בשלח יג,יח) בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל – מקף ע"פ **[תוי"ש הערה (רנד)]** ... ה-**[זהר ח"ב]** שהובא לעיל, כרב-משמע מלת "בני-ישראל" (א) עם ישראל לבדו (ב) בני-ישראל וערב-רב המעורב בהם. וצ"ע ע"פ איזה הסבר התורה ממישיכה כאן.

וְהַמְשִׁים – תביר, מחלק וממעט ב-**עָלוּ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל** – מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב. שהיוצאים הוציאו ילדי משפחות שהוריהם מתו באפילה (יש לברר האם הם נמנים במנין האחרון במדבר וקבלו נחלה), שיצאו עמם אברהם יצחק יעקב, שהיוצאים הוציאו עמם כלי זיין, שהיוצאים הוציאו עמם רכוש רב, מזון רב ליוצא למדבר (סותר את פירוש רבי סלנט להלן), שיצאו עמם ערב-רב רב מאד. לפי **[רמב"ן]** כעין התרחבו במחשבתם שיצאו ביד רמה וחשבו להיות גאולים, ולא הלכו כדמות עבדים בורחים: **וְהַמְשִׁים** טעם תביר תומך במדרשים כמו **[פרקי דרבי אליעזר] [מכילתא דרשב"י]** שרק חלק חמישי או חמישים או חמש מאות או חמשת אלפים מבני-ישראל יצאו ממצרים **[רש"י]** והשאר מתו בשלושת ימי האפילה במכת חושך.

[תרגום המיוחס ליונתן] - (שמ' בש' יג,יח) וְאֶחָדָּרָה יְתָרָה דִּמְרָא דְסוּפָר וְכָל חַד עִם תְּמִישָׁא טְפָלִין (תרגום: וכל אחד עם חמישה ילדים) **סְלִיקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם:** (תרגום: וכל אחד עם חמישה ילדים) – וביאר רבי יוסף צבי סלנט שילדי אלו שמתו בימי האפילה לא מתו וכל אחד מהיוצאים נטל בחסותו ילדים מחמש משפחות (משפחתו ועוד יתומים מארבע משפחות). **[מנחה שלוחה – הגדה של פסח, קיצים אשר, ע' סא (אוצר החכמה ע' 59)]** וביאר רבי יוסף צבי סלנט ביאר נפלא באמיתותו, הן ארבע חמישיות מתו בשלושת ימי האפילה ואם כן ילדיהם נשארו יתומים, ונמצא שמאות אלפים מילדי ישראל נותרו יתומים ועזובים, ללא משען ומשענה, ומי ידאג להם, מי יפרנסם? הנה כי כן אלה שנשארו, חמישית מכלל ישראל, הם אשר דאגו ליתומים אלו, וכאשר יצאו בני ישראל ממצרים נטלה עימה כל משפחה את עשרות ילדיה שלה ומלכדם צירפו אליהם גם את הילדים היתומים של **אַרְבַּע** משפחות אחרות ונמצא שכלל משפחה נוספו מאות ילדים. אך כיצד ידאגו לכולם מנין יתנו לכולם אוכל במדבר? אלא כאשר בראש מעיניהם רק המחשבה על הזולת ודאגה לו אין מקום לשאלות שכאלה וזהו החסד בהתגלמותו. וריבונו של עולם יזכור לנצח את החסד הנפלא שעשו ישראל במצרים ובצאתם משם, אלה שנותרה בידם מנת אוכל ועומה ובחפץ לב ויתרו עליה לזולת, באומרם "כל דכפין ייתי ויכול", אלה שהשאילו לאחרים את שרידי תכשיטיהם, אלה שנטלו עימם מאות ילדים למדבר – חסד! כל אלה ביטלו רצונות אנוכיים, גילו רגישות אמיתית לצער הזולת – ולכן רק הם זכו להיגאל! עולם של חסד הולך ונבנה, ולנצח – "זכרתי לך חסד נעורייך ..."

(שמ' בשלח יג,יח) מֵאַרְצֵי מִצְרַיִם – מרכא סלוק, רבוי הגבלות. אפשר שזה מקור לדרשות שמצרים הוא מקום של הגבלות, מצר ים. ביציאה השתחררו מהגבלות אלו.

שמות בשלח יג,כא: וְהָיָה הַלֵּל לְפָנֵיהֶם יוֹמָם בְּעָמֹד עֵנָן לְנַחֲתָם הַרְרָה וְלַיְלָה בְּעָמֹד אֵשׁ לְהַאֲרִיר לָהֶם לְלַחַת יוֹמָם וְלַיְלָה:

וְהָיָה - פזר הַרְרָה – תלישא-קטנה,

תלישא-קטנה מרמזת על שיעור זמן שבו עמוד אחד מקדים להצטרף לעמוד האחר קודם לסיום תפקידו של האחר.

פזר מלמד למקום אחר ואם צריך גם למקומו. **למקום אחר** מלמד שיעור תוספות שבת ע"פ **[תורה תמימה הערה פ']** ... ואפשר לומר ע"פ משי"כ הפוסקים דכשם שמצוה להוסיף מחול על הקודש בין בערב שבת בין במוצאי שבת, כך מצוה שלא להוסיף הרבה יותר מדאי, יען כי כשמוסיפים קצת ניכר שלשם קדושת שבת מוסיפין, וגו'

למקומו נראה להסביר ביחד עם המשך הקרא **(ג,כא)** **לְפָנֵיהֶם יוֹמָם** – קדמא ואולא **(ג,כב)** **לֹא-יָמִישׁ עָמֹד הָעֵנָן** – גרשיים מהפך פשטא. התבנית הזאת היא כעין קל וחומר המוגבלת ב"דיו" לענין מורא שמים.

הנידון: המלמד **וְהָיָה הַלֵּל לְפָנֵיהֶם יוֹמָם** מכאן שהרב שמחל על כבודו כבודו מחול^(ט) [קדושין ל"ב א']:

ואולא – הולך אחריו הנלמד **(ג,כב)** **לֹא-יָמִישׁ עָמֹד הָעֵנָן** – גרשיים מהפך פשטא המוגבל ב"דיו" וזה ע"פ **[תורה תמימה הערה עו]** ... דהכונה היא משום דענין כבוד רב היינו הך דמורא מפני הרב, ובמורא מצינו שהוקשו ערך הרב לערך הקב"ה כמ"ש מורא רבך כמורא שמים, וא"כ מדמצינו בהקב"ה שמוחל על כבודו כך הרב וגו'